

Επίκαιρη νομολογία: ΕΝΦΙΑ-ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΑΔΕΙΕΣ

1. ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΕΝΙΑΙΟ ΦΟΡΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ (ΕΝ.Φ.Ι.Α.)

1.1. ΣτΕ Β΄ Τμήμα 7μ. 1898/2016

Πρόεδρος: Ε. Σάρπ

Εισηγητής: Ι. Δημητρακόπουλος

Δικηγόροι: Α. Παπακωνσταντίνου (των αιτουσών), Π. Καραστεργίου (ΝΣΚ)

Αίτηση ακυρώσεως – Προσβολή κανονιστικών πράξεων σχετικά με τον ΕΝ.Φ.Ι.Α. – Αναπροσαρμογή αντικειμενικών αξιών – Έννομο συμφέρον – Δικαίωμα δικαστικής προστασίας - Χρονικός περιορισμός των αποτελεσμάτων της ακυρώσεως

Ο ασκών αίτηση ακυρώσεως οφείλει, επί ποινή απαραδέκτου της αίτησής του, να επικαλεσθεί και να προσκομίσει με δικόγραφο, συγκεκριμένα δε, με το εισαγωγικό δικόγραφο, με δικόγραφο πρόσθετων λόγων ή με υπόμνημα που κατατίθεται έξι πλήρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση, τα στοιχεία που αποδεικνύουν την ιδιότητα (λ.χ. του κυρίου ακινήτου) στην οποία στηρίζει το έννομο συμφέρον του, εφόσον βέβαια η ιδιότητα αυτή δεν προκύπτει από το διοικητικό φάκελο της υπόθεσης. Εξάλλου, ο διάδικος πρέπει να επικαλείται τα ως άνω αποδεικτικά στοιχεία κατά τρόπο ειδικό και ορισμένο, η δε επίκληση και προσκόμιση τέτοιων αποδεικτικών στοιχείων με υπόμνημα είναι απαράδεκτη, αν το υπόμνημα υπογράφεται όχι από δικηγόρο αλλά από τον διάδικο ή αν δεν κατατεθεί σχετικό γραμμάτιο καταβολής εισφορών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 61 (παρ. 1, 2 και 4) του ν. 4194/2013. Εν προκειμένω, ενόψει του ότι ο αντίστοιχος περιορισμός του δικαιώματος των αιτουσών για παροχή ένδικης προστασίας, ο οποίος ανάγεται στην τεκμηρίωση του εννόμου συμφέροντός τους, δεν προέκυπτε με σαφήνεια από τις παραπάνω διατάξεις του π.δ. 18/1989, όπως έχουν εφαρμοσθεί από το Δικαστήριο, το οποίο, αφενός, έχει ανεχθεί στην πράξη την κατάθεση τέτοιων στοιχείων από το διάδικο, χωρίς δικόγραφο (αλλά με απλή αίτηση ή εγγείρισή τους στον εισηγητή δικαστή, πριν από την ημέρα της συζήτησης) και, αφετέρου, έχει δεχθεί ότι μπορούν να υποβληθούν τέτοια στοιχεία το αργότερο μέχρι την προτεραιία της συζήτησης η μη λήψη υπόψη των ανωτέρω στοιχείων (και, περαιτέρω, η απόρριψη, για το λόγο αυτό, της παρούσας αίτησης ως απαράδεκτης) δεν θα ήταν συμβατή με τη διάταξη του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος. Το ακυρωτικό διατακτικό της απόφασης 4446/2015 της Ολομέλειας του ΣτΕ, συμπεριλαμβανομένου του χρονικού

περιορισμού των αποτελεσμάτων της ακύρωσης της επίμαχης παράλειψης, ισχύει έναντι όλων (ήτοι, και όσων δεν ήταν διάδικοι στη σχετική δίκη), επομένως και της αιτούσας. Τούτων έπεται ότι την 1η Ιανουαρίου 2015, δηλαδή κατά τον κρίσιμο χρόνο για την επιβολή και τον υπολογισμό του ΕΝ.Φ.Ι.Α. του φορολογικού έτους 2015 (βλ. άρθρα 1 και 4 του ν. 4223/2013), είχε ισχύ και εφαρμογή η 1020564/487/ΟΟΤΥ/Δ/2007 απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, παρά τον ανεπίκαιρο χαρακτήρα της, τον οποίο η αιτούσα δεν μπορεί να επικαλεσθεί λυσιτελώς, για να δικαιολογήσει την προσβολή επί ακυρώσει των επίδικων κανονιστικών πράξεων.

1. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση, για την οποία έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο, ζητείται η ακύρωση των ακόλουθων αποφάσεων της Γενικής Γραμματέως Δημοσίων Εσόδων του Υπουργείου Οικονομικών: (α) ΠΟΛ.1163/23.07.2015, με θέμα «Διαδικασία διορθώσεων και χορήγηση απαλλαγών από τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων, καθορισμός του αρμόδιου οργάνου» (Β' 1711), (β) ΠΟΛ.1212/24.09.2015, με θέμα «Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.): Διαδικασία χορήγησης εκπτώσεων, μειώσεων και αναστολής πληρωμής» (Β' 2120), (γ) ΠΟΛ.1216/01.10.2015, με θέμα «Τύπος και περιεχόμενο της δήλωσης - πράξης διοικητικού προσδιορισμού Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.) έτους 2015 και επομένων» (Β' 2143) και (δ) ΠΟΛ.1114/05.06.2015, με θέμα «Τροποποίηση της απόφασης ΠΟΛ 1004/2015 περί του πιστοποιητικού του άρθρου 54Α του Ν. 4174/2013» (Β' 1093). Η υπόθεση έχει εισαχθεί στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος, λόγω σπουδαιότητας (από 21.4.2016 πράξη της Προέδρου του Β' Τμήματος), μετά τη διαγραφή της από το πινάκιο της Ολομέλειας.

2. Επειδή, ο νόμος 4223/2013 “Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων και άλλες διατάξεις” (Α' 287), ορίζει ότι από το έτος 2014 και για κάθε επόμενο έτος επιβάλλεται Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.), στα εμπράγματα δικαιώματα (πλήρους ή ψιλής) κυριότητας, επικαρπίας κ.λπ. ακινήτων που βρίσκονται στην Ελλάδα και ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή κάθε είδους νομικές οντότητες την 1η Ιανουαρίου κάθε έτους (άρθρο 1 παρ. 1 και 2), ότι τα δικαιώματα επί των οποίων επιβάλλεται ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. ετησίως είναι αυτά που υπάρχουν την 1η Ιανουαρίου του έτους φορολογίας, ανεξάρτητα από μεταβολές που τυχόν επέρχονται κατά τη διάρκεια του έτους αυτού και ανεξάρτητα από τη μεταγραφή του τίτλου κτήσης (άρθρο 1 παρ. 4), ότι ορισμένες περιπτώσεις

δικαιωμάτων επί ακινήτων απαλλάσσονται του ΕΝ.Φ.Ι.Α. (άρθρο 3), ότι ο κύριος φόρος που αναλογεί στα δικαιώματα επί κτισμάτων υπολογίζεται, μεταξύ άλλων, με βάση τη γεωγραφική θέση του κτίσματος, που προσδιορίζει την τιμή ζώνης στην οποία υπάγεται αυτό, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 41 του ν. 1249/1982 (Α' 43) και των αποφάσεων του Υπουργού Οικονομικών που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότησή του και ότι ανάλογα με την τιμή ζώνης που ισχύει την 1η Ιανουαρίου του έτους φορολογίας, γίνεται κατάταξη του κτίσματος σε αντίστοιχη φορολογική ζώνη (άρθρο 4, περ. Α παρ. 1), ότι για τον υπολογισμό του κύριου φόρου που αναλογεί στα δικαιώματα επί των γηπέδων εντός σχεδίου πόλης ή οικισμού (οικόπεδα), το οικόπεδο εντάσσεται σε φορολογική ζώνη και προσδιορίζεται συντελεστής φόρου με βάση τη μοναδιαία αξία του οικοπέδου, για τον προσδιορισμό της οποίας λαμβάνεται υπόψη η φορολογητέα αξία του και ότι για τον υπολογισμό της αξίας αυτής ο συντελεστής οικοπέδου, η τιμή εκκίνησης του οικοπέδου, καθώς και ο συντελεστής αξιοποίησης οικοπέδου λαμβάνονται όπως ορίζονται κάθε φορά στις αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 41 του ν. 1249/1982 (άρθρο 4 περ. Β παρ. 1). Περαιτέρω, ο ίδιος νόμος, όπως ισχύει, (i) προβλέπει ότι ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. επιβάλλεται με πράξη διοικητικού προσδιορισμού του φόρου που εκδίδεται από τη Φορολογική Διοίκηση, σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ν. 4174/2013, Α' 170), ότι για τον προσδιορισμό του ΕΝ.Φ.Ι.Α. του έτους 2014 λαμβάνονται υπόψη οι δηλώσεις στοιχείων ακινήτων που προβλέπονται στο άρθρο 23 του ν. 3427/2005 (Α 312), ότι για τον προσδιορισμό του ΕΝ.Φ.Ι.Α. κάθε επόμενου του 2014 έτους λαμβάνεται υπόψη η δήλωση ΕΝ.Φ.Ι.Α. με τα στοιχεία των ακινήτων του προηγούμενου έτους με τις μεταβολές που επήλθαν και ότι με απόφαση του Γενικού Γραμματέως Δημοσίων Εσόδων καθορίζονται η μηχανογραφική σύνθεση των δηλώσεων ΕΝ.Φ.Ι.Α., η διαδικασία και ο τρόπος αποκατάστασης λαθών και ελλείψεων σε στοιχεία ακινήτων των σχετικών δηλώσεων και σε δηλώσεις στοιχείων ακινήτων, τα έντυπα με τα οποία πραγματοποιούνται διορθώσεις, τα οποία επέχουν θέση τροποποιητικής δήλωσης, τα υποδείγματα χορήγησης απαλλαγών και ο τρόπος υποβολής τους, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία διαδικασία και λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων περί προσδιορισμού του φόρου (άρθρο 6), (ii) προβλέπει τη δυνατότητα χορήγησης έκπτωσης και αναστολής πληρωμής του ΕΝ.Φ.Ι.Α. και εξουσιοδοτεί το Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων να ορίσει τις σχετικές διαδικασίες και λεπτομέρειες (άρθρο 7), (iii) προβλέπει ότι με απόφαση του ίδιου οργάνου ορίζονται ο τύπος και το

περιεχόμενο του εκκαθαριστικού ΕΝ.Φ.Ι.Α., η διαδικασία και τα δικαιολογητικά χορήγησης των απαλλαγών, η διαδικασία σύνθεσης και διόρθωσης της δήλωσης ΕΝ.Φ.Ι.Α. καθώς και κάθε άλλη αναγκαία σχετική λεπτομέρεια (άρθρο 9 παρ. 1, με την οποία προστέθηκε περίπτωση ε' στο άρθρο 18 παρ. 2 του ν. 4174/2013) και (iv) προβλέπει την έκδοση από τη φορολογική Διοίκηση πιστοποιητικού ΕΝ.Φ.Ι.Α., που πρέπει να επισυνάπτεται σε συμβόλαιο υποσχετικής ή εκποιητικής δικαιοπραξίας για το ακίνητο, επί ποινή ακυρότητας αυτής, και αναθέτει στο Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων να καθορίσει τον τύπο και το περιεχόμενο του πιστοποιητικού ΕΝ.Φ.Ι.Α., τη διαδικασία χορήγησής του και κάθε άλλη αναγκαία σχετική λεπτομέρεια (παράγραφος 2 του άρθρου 9 του ν. 4223/2013, με την οποία προστέθηκε νέο άρθρο 54Α στον ν. 4174/2013). Οι προσβαλλόμενες αποφάσεις εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότηση διατάξεων του ν. 4223/2013, ειδικότερα, δε, του άρθρου 6 παρ. 3 περίπτωση β' (όπως η περίπτωση αυτή προστέθηκε με το άρθρο 52 παρ. 13 του ν. 4276/2014), του άρθρου 7 παρ. 4, του άρθρου 3 παρ. 5, καθώς και του άρθρου 9 παρ. 1 και 2.

3. Επειδή, στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 41 του ν. 1249/1982 (Α' 43), όπως η παράγραφος 1 τροποποιήθηκε με τα άρθρα 14 παρ. 1 του ν. 1473/1984 (Α' 127) και 14 παρ. 18 του ν. 1882/1990 (Α' 43 και διορθ. σφαλμ. Α' 51) και η παράγραφος 2 με τα άρθρα 24 παρ. 8 του ν. 1828/1989 (Α' 2) και 14 παρ. 11 του ν. 1882/1990, ορίζονται τα ακόλουθα: «1. Για τον προσδιορισμό της φορολογητέας αξίας των ακινήτων που μεταβιβάζονται με αντάλλαγμα ή αιτία θανάτου, δωρεάς ή προίκας, λαβαίνονται υπόψη οι τιμές εκκίνησης, που είναι καθορισμένες από πριν κατά ζώνες ή οικοδομικά τετράγωνα και κατ' είδος ακινήτου, όπως αστικό ακίνητο, μονοκατοικία, διαμέρισμα, κατάστημα, αγρόκτημα και άλλα. Οι τιμές εκκίνησης αυξάνονται ή μειώνονται ποσοστιαία ανάλογα με τους παράγοντες που επηρεάζουν αυξητικά ή μειωτικά την αξία των ακινήτων, όπως για τα διαμερίσματα η παλαιότητα, η θέση στο οικοδομικό τετράγωνο ή στον όροφο της πολυκατοικίας, για τα καταστήματα η εμπορικότητα δρόμου, το πατάρι, το υπόγειο, για τα αγροκτήματα η καλλιεργητική αξία, η τουριστική ή παραθεριστική σημασία και άλλα. Οι τιμές εκκίνησης και οι συντελεστές αυξομειώσής τους θα καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού των Οικονομικών, μετά από εισήγηση Επιτροπών που θα αποτελούνται από οικονομικούς υπαλλήλους, μηχανικούς του Υπουργείου Δημοσίων Έργων, εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εκπροσώπους του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας και άλλα πρόσωπα που διαθέτουν ειδικές γνώσεις ή

ιδιάζουσα εμπειρία και θα συγκροτούνται με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Προεδρίας Κυβερνήσεως και Οικονομικών. Οι κατά το προηγούμενο εδάφιο τιμές αναπροσαρμόζονται το βραδύτερο, ανά διετία, με τις κατά την παράγραφο 2 του παρόντος αποφάσεις του Υπουργού των Οικονομικών. 2. Με αποφάσεις του Υπουργού των Οικονομικών καθορίζονται: α) η καταχώρηση των τιμών εκκίνησης και των συντελεστών αυξομείωσης τους σε πίνακες και η συσχέτισή τους με διαγράμματα που καταρτίζονται με βάση χάρτες, β) κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια σχετική με την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου. Με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών καθορίζεται ο χρόνος έναρξης ισχύος των διατάξεων του παρόντος άρθρου σε ολόκληρη τη χώρα ή ορισμένες περιοχές αυτής, ή πόλεις και για όλα τα ακίνητα ή για ορισμένη κατηγορία τούτων. [...]». Κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 41 παρ. 2 του ν. 1249/1982 εκδόθηκε σειρά προεδρικών διαταγμάτων και, ακολούθως, μετά την τροποποίηση της διάταξης αυτής με το άρθρο 24 παρ. 8 του ν. 1828/1989, υπουργικών αποφάσεων, βάσει των οποίων ορίστηκε η έναρξη ισχύος του αντικειμενικού προσδιορισμού της αξίας των ακινήτων σε διάφορες περιοχές της χώρας και καθορίστηκαν οι τιμές εκκίνησης κατά ζώνες, καθώς και οι συντελεστές αυξομείωσης των τιμών. Από το έτος 1993 και εφεξής εκδόθηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 41 παρ. 1 εδάφιο τελευταίο του ν. 1249/1982, όπως το εδάφιο τούτο προστέθηκε με το άρθρο 14 παρ. 18 του ν. 1882/1990, υπουργικές αποφάσεις αναπροσαρμογής των αντικειμενικών αξιών στις περιοχές όπου ίσχυε το αντικειμενικό σύστημα προσδιορισμού. Μετά την αναπροσαρμογή του έτους 2005 που έγινε με την 1122435/3634/00ΤΥ/Δ/2005 απόφαση των Υφυπουργών Οικονομίας και Οικονομικών (Β' 1982), οι αντικειμενικές αξίες αναπροσαρμόστηκαν (για τελευταία φορά, έως την έκδοση της υπ' αριθ. ΠΟΛ. 1009/18.1.2016 απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών, Β' 48) με την 1020564/487/ΟΟΤΥ/Δ/2007 απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών «Αναπροσαρμογή τιμών του συστήματος αντικειμενικού προσδιορισμού της φορολογητέας αξίας των με οποιαδήποτε αιτία μεταβιβαζομένων ακινήτων που βρίσκονται σε περιοχές εντός σχεδίου όλων των περιφερειών της χώρας» (Β' 269), με ισχύ από 1.3.2007, εκτός από τις τιμές εκκίνησης για τις ζώνες της δημοτικής κοινότητας Ψυχικού του Δήμου Φιλοθέης-Ψυχικού, οι οποίες, κατόπιν και σχετικών ακυρωτικών αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας, καθορίστηκαν με μεταγενέστερες υπουργικές αποφάσεις, μεταξύ των οποίων και (τελευταία όσον αφορά το χρόνο έκδοσής της) η ΠΟΛ.1093/29.4.2013 (Β' 1068), περί ανακαθορισμού

της τιμής της Β ζώνης της εν λόγω δημοτικής κοινότητας. Εξάλλου, με την 1175023/3752/00ΤΥ/Δ/ΠΟΛ.1200/28.12.2010 (Β΄ 2038) απόφαση του Υπουργού Οικονομικών εντάχθηκαν το πρώτον στο αντικειμενικό σύστημα ορισμένες περιοχές, εντός 4.489 οικισμών της χώρας, και καθορίστηκαν οι τιμές εκκίνησης και οι συντελεστές αυξομείωσης με ισχύ από 1.1.2011. Τέλος, κατά τα εκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη, για τον υπολογισμό του ΕΝ.Φ.Ι.Α., το άρθρο 4 του ν. 4223/2014 παραπέμπει στις τιμές ζώνης/εκκίνησης ακινήτων και στους συντελεστές οικοπέδου και αξιοποίησης οικοπέδου που έχουν οριστεί με τις εκδιδόμενες βάσει του άρθρου 41 του ν. 1249/1982 υπουργικές αποφάσεις και ισχύουν την 1η Ιανουαρίου του έτους φορολογίας.

4. Επειδή, με την 4003/2014 (εν μέρει οριστική και εν μέρει προδικαστική) απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε ότι η Διοίκηση είχε παραλείψει παρανόμως να προβεί στην επιβαλλόμενη από το άρθρο 41 παρ. 1 του ν. 1249/1982 έκδοση πράξης αναπροσαρμογής των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων της χώρας. Περαιτέρω, το Δικαστήριο, έκρινε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 50 παρ. 3α και 3β του π.δ. 18/1989, ότι έπρεπε, αντί να ακυρώσει την εν λόγω παράλειψη της Διοίκησης αναδρομικά από τη συντέλεσή της, να αναβάλει την έκδοση οριστικής απόφασης και να χορηγήσει στη Διοίκηση προθεσμία έξι μηνών, προκειμένου να της δοθεί η δυνατότητα να προβεί στην άνω οφειλόμενη νόμιμη ενέργεια. Ακολούθως και δεδομένου ότι δεν εκδόθηκε από τη Διοίκηση, εντός της ταχθείσας (και λήξασας την 21.5.2015) προθεσμίας, απόφαση περί αναπροσαρμογής των αντικειμενικών αξιών, η Ολομέλεια, με την 4446/2015 απόφασή της, ακύρωσε την ως άνω παράλειψη της Διοίκησης και, κατ' εφαρμογή του άρθρου 50 παρ. 3β του π.δ. 18/1989, εκτιμώντας τις συνθήκες της υπόθεσης και σταθμίζοντας τα συμφέροντα των διαδίκων, ιδίως δε την ύπαρξη έντονου δημόσιου συμφέροντος, συνισταμένου στην, κατά το δυνατόν, αποφυγή αιφνίδιας διακύμανσης των φορολογικών εσόδων του Κράτους υπό τις παρούσες δυσμενείς δημοσιονομικές συνθήκες, όρισε την 21.5.2015 ως χρονικό σημείο έναρξης του ακυρωτικού αποτελέσματος και της ουσιαστικής ισχύος της πράξης που έπρεπε να εκδώσει η Διοίκηση. Ακολούθησε η έκδοση της υπ' αριθ. ΠΟΛ. 1009/18.1.2016 απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών, περί αναπροσαρμογής, από 21.5.2015, των τιμών ζώνης και των συντελεστών των ακινήτων που είχαν καθοριστεί με τις προαναφερόμενες υπ' αριθμ. 1020564/487/ΟΟΤΥ/Δ/2007, 1175023/3752/00ΤΥ/Δ/ΠΟΛ.1200/ 28.12.2010 και ΠΟΛ.1093/29.4.2013 υπουργικές αποφάσεις.

5. Επειδή, στο άρθρο 47 παρ. 1 του π.δ. 18/1989 (Α΄ 8) ορίζεται: «1. Αίτηση ακυρώσεως δικαιούται να ασκήσει ο ιδιώτης ή το νομικό πρόσωπο, τους οποίους αφορά η διοικητική πράξη ή των οποίων έννομα συμφέροντα, έστω και μη χρηματικά, προσβάλλονται από αυτήν». Κατά την έννοια της διάταξης αυτής, για την άσκηση της αιτήσεως ακυρώσεως απαιτείται προσωπικό, άμεσο και ενεστώς έννομο συμφέρον του αιτούντος και δεν αρκεί το γενικό ενδιαφέρον του κάθε πολίτη για την τήρηση των νόμων και τη σύννομη άσκηση της διοικητικής λειτουργίας. Η ύπαρξη του εννόμου συμφέροντος κρίνεται, όταν η διοικητική πράξη δεν απευθύνεται ευθέως προς τον αιτούντα δημιουργώντας γι' αυτόν συγκεκριμένες έννομες συνέπειες, από το σύνδεσμο που υπάρχει μεταξύ των εννόμων αποτελεσμάτων των επερχομένων από την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη και του περιεχομένου μιας συγκεκριμένης νομικής κατάστασης ή ιδιότητας, στην οποία βρίσκεται ή την οποία ο αιτών έχει και επικαλείται (ΣτΕ Ολομ. 2855-56/1985, Ολομ. 3317/2014, 4041/2013, 1039/2014, 2077/2014 κ.ά.), με σκοπό την προστασία των σχετικών ελευθεριών ή δικαιωμάτων του, μέσω της έκδοσης ακυρωτικής απόφασης (πρβλ. ΣτΕ 1256/2006 επταμ.).

6. Επειδή, το π.δ. 18/1989 ορίζει, επιπλέον, στο εδάφιο β΄ του άρθρου 33, ότι «Η συζήτηση γίνεται αποκλειστικά βάσει των δικογράφων και των εγγράφων που έχουν προσαχθεί προαποδεικτικώς.», στο εδάφιο α΄ της παραγράφου 2 του άρθρου 25, ότι «Υπομνήματα των διαδίκων κατατίθενται στη Γραμματεία έξι πλήρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση.» και, στο άρθρο 40, ότι «Κατά τα λοιπά [...] εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας [...]], σύμφωνα με το άρθρο 237 παρ. 1 εδαφ. β΄ του οποίου «Μαζί με τις προτάσεις, οι διάδικοι πρέπει να καταθέσουν και [...] όλα τα αποδεικτικά [...] έγγραφα που επικαλούνται με τις προτάσεις τους.» **Κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, ο ασκών αίτηση ακυρώσεως οφείλει, επί ποινή απαραδέκτου της αίτησής του, να επικαλεσθεί και να προσκομίσει με δικόγραφο, συγκεκριμένα δε, με το εισαγωγικό δικόγραφο, με δικόγραφο πρόσθετων λόγων ή με υπόμνημα που κατατίθεται έξι πλήρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση (ώστε, με βάση την αρχή της αντιμωλίας, να χορηγείται και στον αντίδικο επαρκής δυνατότητα ελέγχου και αντίκρουσης), τα στοιχεία που αποδεικνύουν την ιδιότητα (λ.χ. του κυρίου ακινήτου) στην οποία στηρίζει το έννομο συμφέρον του (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 4312/2015, 4731/2012, 1393/2003, 3802/2000 επταμ., Ολομ. 3452/1998, καθώς και ΑΠ 1404/1996, 1229/2002 κ.ά.), εφόσον βέβαια η ιδιότητα αυτή δεν προκύπτει από το διοικητικό φάκελο της υπόθεσης. Συναφώς, δεν συνάγεται κάτι διαφορετικό από το άρθρο 20 του**

εσωτερικού Κανονισμού του Συμβουλίου της Επικρατείας (απόφαση 19/2013 της Ολομέλειας σε συμβούλιο, Β΄ 2462/2013), περί της πρωτοκόλλησης των δικογράφων και άλλων εγγράφων, όπως αιτήσεων, που κατατίθενται στο Δικαστήριο, αφενός διότι πρόκειται για διάταξη αφορώσα σε ενέργεια του Δικαστηρίου (πρωτοκόλληση εγγράφων που του υποβάλλονται) και όχι στις δικονομικές υποχρεώσεις των διαδίκων και, αφετέρου, διότι η κατά τα ανωτέρω τεκμηρίωση από τον αιτούντα της ιδιότητας στην οποία θεμελιώνει το έννομο συμφέρον του, ως προϋπόθεση του παραδεκτού της αίτησης ακύρωσης που έχει ασκήσει, διέπεται από τη δικονομία περί του Συμβουλίου της Επικρατείας (π.δ. 18/1989) και δεν αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης του εν λόγω Κανονισμού, σύμφωνα με τις σχετικές εξουσιοδοτικές διατάξεις των άρθρων 71 (παρ. 1) του π.δ. 18/1989 και 82 (παρ. Α περ. 9) του ν. 1756/1988. Εξάλλου, ο διάδικος πρέπει να επικαλείται τα ως άνω αποδεικτικά στοιχεία κατά τρόπο ειδικό και ορισμένο (πρβλ. ΑΠ Ολομ. 9/2000, 1808/2005, 658/2011 κ.ά.), η δε επίκληση και προσκόμιση τέτοιων αποδεικτικών στοιχείων με υπόμνημα είναι απαράδεκτη, αν το υπόμνημα υπογράφεται όχι από δικηγόρο αλλά από τον διάδικο (βλ. λ.χ. ΣτΕ 1222/2016, 3063/2013) ή αν δεν κατατεθεί σχετικό γραμμάτιο καταβολής εισφορών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 61 (παρ. 1, 2 και 4) του ν. 4194/2013 (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 1858/2015).

7. Επειδή, εν προκειμένω, καθεμία από τις δύο αιτούσες ασκεί την υπό κρίση αίτηση κατ' επίκληση της ιδιότητάς της ως κυρίας ακινήτων σε διάφορες περιοχές της χώρας (συμπεριλαμβανομένης της Αττικής), στις οποίες ισχύει το κατ' άρθρ. 41 του ν. 1249/1982 σύστημα αντικειμενικού προσδιορισμού της αξίας των ακινήτων, και, περαιτέρω, ως βαρυνόμενη με ΕΝ.Φ.Ι.Α. για το έτος 2015. Προκειμένου να αποδείξουν το έννομο συμφέρον τους, οι αιτούσες προσκόμισαν στο Δικαστήριο ορισμένα στοιχεία, με απλή αίτηση που υπέβαλε η δεύτερη εξ αυτών στη Γραμματεία, την 21.6.2016. Σύμφωνα με όσα έγιναν ερμηνευτικώς δεκτά στην προηγούμενη σκέψη, τα εν λόγω στοιχεία προσκομίσθηκαν απαραδέκτως, δίχως σχετικό υπόμνημα και, δη, υποβληθέν έξι πλήρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση, αλλά με απλή αίτηση. Συνεπώς, η υπό κρίση αίτηση θα έπρεπε να απορριφθεί ως απαράδεκτη, για τον παραπάνω λόγο. Ωστόσο, ενόψει του ότι ο αντίστοιχος περιορισμός του δικαιώματος των αιτουσών για παροχή ένδικης προστασίας, ο οποίος ανάγεται στην τεκμηρίωση του εννόμου συμφέροντός τους, δεν προέκυπτε με σαφήνεια από τις παραπάνω διατάξεις του

π.δ. 18/1989, όπως έχουν εφαρμοσθεί από το Δικαστήριο, το οποίο, αφενός, έχει ανεχθεί στην πράξη την κατάθεση τέτοιων στοιχείων από το διάδικο, χωρίς δικόγραφο (αλλά με απλή αίτηση ή εγγείρισή τους στον εισηγητή δικαστή, πριν από την ημέρα της συζήτησης) και, αφετέρου, έχει δεχθεί ότι μπορούν να υποβληθούν τέτοια στοιχεία το αργότερο μέχρι την προτεραία της συζήτησης (βλ. ΣτΕ 3335/2015, 3051/2015, 3833/2014 επταμ., 1878/2014, 1039/2014, 4961/2012), η μη λήψη υπόψη των ανωτέρω στοιχείων (και, περαιτέρω, η απόρριψη, για το λόγο αυτό, της παρούσας αίτησης ως απαράδεκτης) δεν θα ήταν συμβατή με τη διάταξη του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος (πρβλ. ΣτΕ 3705/2015, 2131/2015, Ολομ. 1619/2012, 2436/2012 επταμ., ΕΑ 737/2012 πενταμ.). Εξάλλου, τα στοιχεία που προσκομίσθηκαν σε σχέση με τη δεύτερη αιτούσα (εκτύπωση της ηλεκτρονικής δήλωσης και της από 20.10.2015 πράξης διοικητικού προσδιορισμού ΕΝ.Φ.Ι.Α., έτους 2015) είναι πρόσφορα και επαρκή για την τεκμηρίωση της ως άνω ιδιότητάς της, την οποία επικαλείται προς στήριξη του εννόμου συμφέροντός της. Αντίθετα, το στοιχείο που προσκομίσθηκε σε σχέση με την πρώτη αιτούσα (εκτύπωση/ αντίγραφο της από 5.8.2015 πράξης διοικητικού προσδιορισμού του φόρου εισοδήματος για το φορολογικό έτος 2014) είναι όλως απρόσφορο και ανεπαρκές για την απόδειξη της ως άνω προβαλλόμενης ιδιότητάς της, στην οποία επιχειρεί να θεμελιώσει το έννομο συμφέρον της. Κατά συνέπεια, η αίτηση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, κατά το μέρος που ασκείται από την πρώτη αιτούσα (πρβλ. ΣτΕ 2017/2012 επταμ., 3833/2014 επταμ. κ.ά.), προεχόντως για τον τελευταίο αυτό λόγο.

8. Επειδή, η δεύτερη αιτούσα ισχυρίζεται ότι, υπό την προαναφερόμενη ιδιότητά της, έχει έννομο συμφέρον για την ακύρωση των προσβαλλόμενων κανονιστικών πράξεων της Γενικής Γραμματέως Δημοσίων Εσόδων, διότι αυτές εξειδικεύουν τους ορισμούς του ν. 4223/2013 και ρυθμίζουν ειδικότερα ζητήματα επιβολής του ΕΝ.Φ.Ι.Α. του 2015, ο οποίος, παρανόμως, υπολογίζεται βάσει των αντικειμενικών αξιών που καθορίστηκαν με την πλέον ανεπίκαιρη 1020564/487/ΟΟΤΥ/Δ/2007 απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, με αποτέλεσμα να της επιβάλλεται φόρος πολύ μεγαλύτερος από εκείνον που αναλογεί στην πραγματική αξία των ακινήτων της κατά το 2015. Ωστόσο, η δεύτερη αιτούσα δεν επικαλείται αυτοτελή βλάβη από ορισμένη ρύθμιση των προσβαλλόμενων κανονιστικών αποφάσεων (ή των εξουσιοδοτικών διατάξεων στις οποίες αυτές ερείδονται), αλλά η

ως άνω προβαλλόμενη βλάβη της προέρχεται κατ' ουσίαν από την εφαρμογή της προαναφερόμενης υπουργικής απόφασης του 2007, συνεπεία της παράλειψης της Διοίκησης να προβεί στην προβλεπόμενη από το άρθρο 41 παρ. 1 του ν. 1249/1982 έκδοση πράξης αναπροσαρμογής/επικαιροποίησης των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων της χώρας. Η εν λόγω παράλειψη ακυρώθηκε με την απόφαση 4446/2015 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, όχι όμως αναδρομικά από το χρόνο της συντέλεσής της, που είναι οπωσδήποτε προγενέστερος της 1.1.2015, αλλά, για λόγους επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος (αναγόμενους στην αποτροπή του κινδύνου αιφνίδιας διακύμανσης των φορολογικών εσόδων του Κράτους), από την 21.5.2015, ημερομηνία την οποία η Ολομέλεια όρισε και ως χρόνο έναρξης της ουσιαστικής ισχύος της απόφασης περί αναπροσαρμογής των αντικειμενικών αξιών που η Διοίκηση είχε την υποχρέωση να εκδώσει. **Το ως άνω ακυρωτικό διατακτικό της απόφασης του Δικαστηρίου, συμπεριλαμβανομένου του χρονικού περιορισμού των αποτελεσμάτων της ακύρωσης της επίμαχης παράλειψης, ισχύει έναντι όλων (ήτοι, και όσων δεν ήταν διάδικοι στη σχετική δίκη), επομένως και της δεύτερης αιτούσας. Τούτων έπεται ότι την 1η Ιανουαρίου 2015, δηλαδή κατά τον κρίσιμο χρόνο για την επιβολή και τον υπολογισμό του ΕΝ.Φ.Ι.Α. του φορολογικού έτους 2015 (βλ. άρθρα 1 και 4 του ν. 4223/2013), είχε ισχύ και εφαρμογή η 1020564/487/ΟΟΤΥ/Δ/2007 απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, παρά τον ανεπίκαιρο χαρακτήρα της, τον οποίο η δεύτερη αιτούσα δεν μπορεί να επικαλεσθεί λυσιτελώς, για να δικαιολογήσει την προσβολή επί ακυρώσει των επίδικων κανονιστικών πράξεων. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, δεν προκύπτει η ύπαρξη επαρκούς αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ των προσβαλλόμενων πράξεων (ή, έστω, κάποιας από αυτές) και της προβαλλόμενης βλάβης των δικαιωμάτων της δεύτερης αιτούσας. Κατά συνέπεια, η υπό κρίση αίτηση πρέπει να απορριφθεί ως ασκούμενη απαραδέκτως, δίχως έννομο συμφέρον, και από τη δεύτερη αιτούσα.**

9. Επειδή, κατά συνέπεια, η υπό κρίση αίτηση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη στο σύνολό της.

1.2. Δ.Πρ. Θεσσαλονίκης (Επιτροπή Αναστολών) 175/2016

Πρόεδρος: Β. Καψάλη

Αίτηση αναστολής-ΕΝΦΙΑ

Το Δικαστήριο λαμβάνει υπ' όψιν τις 4003/2014 και 4646/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του ΣτΕ. Πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση αναστολής, κατά το μέρος που η άμεση εκτέλεση των προσβαλλόμενων πράξεων συνεπάγεται τη λήψη μέτρων σε βάρος τριών ακινήτων ιδιοκτησίας της αιτούσας.

1. Επειδή με την κρινόμενη αίτηση, ..., ζητείται η αναστολή εκτέλεσης α) της από ... και με αριθμό δήλωσης ... πράξης διοικητικού προσδιορισμού ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.) της Δ.Ο.Υ. Καλαμαριάς, που αφορά τρία ακίνητα ιδιοκτησίας της αιτούσας και με την οποία προσδιορίστηκε ο κύριος φόρος στο συνολικό ποσό των 3.960,99 ευρώ και ο συμπληρωματικός φόρος στο συνολικό ποσό των 11.842,79 ευρώ και β) της ... απόφασης του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών, με την οποία απορρίφθηκε ενδικοφανής προσφυγή της αιτούσας κατά της ανωτέρω πράξης. Κατ' εκτίμηση του δικογράφου, η εν λόγω αναστολή αφορά ποσοστό 50% επί του συνολικά καταλογισθέντος με τις ανωτέρω πράξεις φόρου, δεδομένου ότι το υπόλοιπο ποσοστό 50% αναστέλλεται εκ του νόμου (άρθρο 63 παρ. 3 και 8 του ν.4174/2013), ζητείται δε έως την έκδοση οριστικής απόφασης επί της με ημερομηνία κατάθεσης (με αρ. καταχωρ.), η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου.

2. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλου της δικογραφίας προκύπτουν τα εξής : Με την από και με αριθμό δήλωσης πράξη διοικητικού προσδιορισμού ΕΝ.Φ.Ι.Α. της Δ.Ο.Υ. Καλαμαριάς προσδιορίστηκε η αντικειμενική αξία τριών ακινήτων, ιδιοκτησίας της αιτούσας, ως εξής : α) ενός ακινήτου στην Καλαμαριά (οδός αρ...) επιφάνειας 132,73 τ.μ. με βοηθητικό χώρο επιφάνειας 12 τ.μ., στο ποσό των 187.557,08 ευρώ, β) ενός ακινήτου στο Πανόραμα (οδός.....αρ....) επιφάνειας 266,37 τ.μ. με βοηθητικό χώρο επιφάνειας 80,38 τ.μ. στο ποσό των 1.497.115,11 ευρώ και γ) ενός ακινήτου στην ίδια ως άνω διεύθυνση στο Πανόραμα επιφάνειας 84,61 τ.μ. στο ποσό των 139.606,50 ευρώ. Με τα δεδομένα αυτά, η ίδια Δ.Ο.Υ. προέβη με την

προαναφερόμενη πράξη σε εκκαθάριση του ΕΝ.Φ.Ι.Α. και προσδιόρισε τον κύριο φόρο στο συνολικό ποσό των 3.960,99 ευρώ και το συμπληρωματικό φόρο στο συνολικό ποσό των 11.842,79 ευρώ. **Κατά της εν λόγω πράξης διοικητικού προσδιορισμού ΕΝ.Φ.Ι.Α. η αιτούσα άσκησε την ενδικοφανή προσφυγή, η οποία απορρίφθηκε με την απόφαση του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών, με την αιτιολογία ότι η αξία των ένδικων ακινήτων προσδιορίσθηκε με βάση τη δήλωση στοιχείων ακινήτων (Ε9) του έτους 2015, όπως αυτή υποβλήθηκε από την αιτούσα και, επομένως, η εκκαθάριση του ΕΝ.Φ.Ι.Α. έγινε νομίμως και σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία.**

3. Επειδή, ήδη, με την κρινόμενη αίτηση, η αιτούσα ζητεί, σύμφωνα με τα άρθρα 200 και 202 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (Κ.Δ.Δ- Ν. 2717/1999, Α' 97), την αναστολή εκτέλεσης των ανωτέρω πράξεων, ισχυριζόμενη, καταρχάς, ότι η ασκηθείσα από αυτήν προσφυγή είναι προδήλως βάσιμη και, ως εκ τούτου, μετά βεβαιότητας θα ευδοκιμήσει. Και τούτο διότι, όπως διατείνεται, ο προσδιορισμός της τιμής ζώνης των δύο ακινήτων στο Πανόραμα βασίζεται στην αναπροσαρμογή των αντικειμενικών αξιών που ίσχυε κατά το έτος 2007, ενώ η Διοίκηση όφειλε να είχε προβεί σε αναπροσαρμογή αυτών, οι δε οικείες διατάξεις του ν.4223/2013 είναι αντισυνταγματικές, καθόσον μ' αυτές επέρχεται υπέρμετρη δέσμευση της ιδιοκτησίας. Εξάλλου, ισχυρίζεται ότι από την άμεση εκτέλεση των εν λόγω πράξεων θα υποστεί ανεπανόρθωτη βλάβη, η οποία συνίσταται στον οικονομικό της κλονισμό, **ενόψει του δυσθεώρητου ποσού των 15.311,98 ευρώ.** Για τον λόγο δε αυτό, προβάλλει ότι η λήψη μέτρων σε βάρος των ακινήτων που περιγράφονται αναλυτικά τόσο στην πρώτη προσβαλλόμενη πράξη όσο και στην επισυναπτόμενη στην κρινόμενη αίτηση δήλωση περιουσιακής κατάστασης, **θα της επιφέρει ανεπανόρθωτη οικονομική βλάβη, καθόσον τα ακίνητα αυτά αποτελούν τη βασική πηγή εισοδήματός της.** Προς απόδειξη των ισχυρισμών της προσκομίζει, μεταξύ άλλων : **α) τη δήλωση περιουσιακής κατάστασης,** την οποία επισυνάπτει στο δικόγραφο της κρινόμενης αίτησης **και από την οποία προκύπτει ότι το εισόδημά της για το έτος 2013** ανήλθε συνολικά στο ποσό των 43.850,75 ευρώ, εκ του οποίου το ποσό των 31.319,05 ευρώ **προήλθε από μίσθωση ακινήτων και για το έτος 2014** συνολικά στο ποσό των 36.499,29 ευρώ, εκ του οποίου το ποσό των 29.710,45 ευρώ **προήλθε από μίσθωση ακινήτων,** ότι έχει την πλήρη κυριότητα των

τριών προαναφερόμενων ακινήτων, την αγοραία αξία των οποίων η ίδια εκτιμά στο συνολικό ποσό των 427.000 ευρώ και ότι διαθέτει καταθέσεις συνολικού ποσού 4.632,34 ευρώ σε ελληνικές Τράπεζες και β) **έγγραφο εκτυπωμένο από το πληροφοριακό σύστημα “taxisnet.gr”, από το οποίο προκύπτει ότι στις..... προέβη σε ρύθμιση οφειλής 100 δόσεων, εκάστης ποσού των 1.118,30 ευρώ. Αντιθέτως, το καθού Ελληνικό Δημόσιο, με την από έκθεση απόψεων του Προϊσταμένου του Αυτοτελούς Τμήματος Επανεξέτασης, Νομικής και Διοικητικής Υποστήριξης της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων, ζητεί την απόρριψη της κρινόμενης αίτησης, προβάλλοντας, καταρχάς, ότι οι προσβαλλόμενες πράξεις εκδόθηκαν νομίμως. Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι η άμεση εκτέλεσή τους δεν θα επιφέρει ανεπανόρθωτη βλάβη στην αιτούσα, δεδομένου ότι ποσοστό 50% του συνολικά καταλογισθέντος φόρου ανεστάλη εκ του νόμου, ενώ η ίδια διαθέτει ικανοποιητικά οικονομικά και περιουσιακά στοιχεία.**

4. Επειδή, με την **4003/2014 απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας** διαπιστώθηκε ότι υφίσταται παράνομη παράλειψη της Διοίκησης να προβεί στην επιβαλλόμενη από το άρθρο 41 παρ. 1 του ν. 1249/1982 έκδοση απόφασης αναπροσαρμογής των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων της Χώρας. Η παράλειψη αυτή συντελέστηκε με την πάροδο εύλογου χρόνου από την παρέλευση διετίας από την αναπροσαρμογή των τιμών του έτους 2007. Επιπλέον, με την **4646/2015 απόφαση της Ολομέλειας του ιδίου Δικαστηρίου** ακυρώθηκε η ως άνω παράλειψη της Διοίκησης και ορίσθηκε χρόνος έναρξης της ουσιαστικής ισχύος της απόφασης που υποχρεούται να εκδώσει η Διοίκηση η 21η Μαΐου 2015. **Ενόψει τούτου**, και δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τα ως άνω έγγραφα, **βασική πηγή εισοδήματος της αιτούσας αποτελεί η μίσθωση των δύο ακινήτων της στο Πανόραμα**, όπως αυτά περιγράφονται τόσο στην πρώτη προσβαλλόμενη πράξη όσο και στην συνημμένη δήλωση περιουσιακής κατάστασης, **το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση αναστολής, κατά το μέρος που η άμεση εκτέλεση των προσβαλλόμενων πράξεων συνεπάγεται την λήψη μέτρων σε βάρος των εν λόγω ακινήτων. Εξάλλου, το Δικαστήριο κρίνει ότι η βλάβη, η οποία θα προκληθεί στην αιτούσα από την λήψη κάποιου από τα αναφερόμενα στο άρθρο 202 παρ. 2 του ΚΔΔ μέτρα, σε σχέση με τα εμπράγματα δικαιώματά της επί του ακινήτου στην Καλαμαριά (οδόςαρ.....), στο οποίο**

κατοικεί (όπως συνάγεται από τη διεύθυνση που αναγράφεται επί του κρινόμενου δικογράφου), παρίσταται ανεπανόρθωτη και, ως εκ τούτου, πρέπει να ανασταλεί η άμεση εκτέλεση των προσβαλλόμενων πράξεων και κατά το μέρος αυτό. Τέλος, πρέπει να αποδοθεί το ήμισυ (50 ευρώ) του καταβληθέντος παραβόλου στην αιτούσα, κατ' άρθρο 277 παρ.9 εδ.γ' του Κ.Δ.Δ.

2. Το ζήτημα των τηλεοπτικών αδειών

ΣτΕ 95/2017 Ολομέλεια

Πρόεδρος: Ν. Σακελλαρίου

Εισηγητής: Γ. Παπαγεωργίου

Δικηγόροι: Γ. Δελλής (της αιτούσας), Ε. Συνοίκης, Α. Δημητρακοπούλου (ΝΣΚ), Ι. Δρόσος, Ι. Μαντζουράνης (Ελληνικό Δημόσιο)

Άρθρο 15 παρ. 2 Συντάγματος – Έννομο συμφέρον – Αρμοδιότητες Ε.Σ.Ρ.

1. ...

2. ...

3. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η ακύρωση της 4297/1.3.2016 αποφάσεως του Υπουργού Επικρατείας «Μεταβίβαση επιμέρους αρμοδιοτήτων της διαγωνιστικής διαδικασίας αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας και ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων της διαγωνιστικής διαδικασίας» (Β' 518/1.3.2016). Συμπροσβαλλόμενη με την κρινόμενη αίτηση, πρέπει να θεωρηθεί και η, εκδοθείσα μετά την άσκηση αυτής, 10214/20.5.2016 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας περί «συστάσεως-συγκροτήσεως» Πενταμελούς Ειδικής Επιτροπής Διενέργειας του ανωτέρω διαγωνισμού, ως συναφής με την

προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση (πρβλ. ΣτΕ 380/2014 κ.ά.).

4. Επειδή, το Σύνταγμα του 1975 όρισε στο άρθρο 15 παρ. 2 ότι «Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους και έχουν σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης· πρέπει πάντως να εξασφαλίζεται η ποιοτική στάθμη των εκπομπών που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή τους και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας». Με το Ψήφισμα της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ΄ Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων (Α΄ 84) η ανωτέρω παράγραφος 2 αντικαταστάθηκε ως εξής: «Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Ο έλεγχος και η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που είναι ανεξάρτητη αρχή, όπως νόμος ορίζει. Ο άμεσος έλεγχος του Κράτους, που λαμβάνει και τη μορφή του καθεστώτος της προηγούμενης άδειας, έχει ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την υποχρεωτική και δωρεάν μετάδοση των εργασιών της Βουλής και των επιτροπών της, καθώς και προεκλογικών μηνυμάτων των κομμάτων από τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα». Εξ άλλου, ως προς το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (Ε.Σ.Ρ.) και τις λοιπές συνταγματικώς κατοχυρωμένες αρχές, με το άρθρο 101Α του Συντάγματος, το οποίο προστέθηκε με το προαναφερθέν Ψήφισμα της 6.4.2001 της Ζ΄ Αναθεωρητικής Βουλής, ορίστηκαν τα εξής: «1. Όπου από το Σύνταγμα προβλέπεται η συγκρότηση και η λειτουργία ανεξάρτητης αρχής, τα μέλη της διορίζονται με ορισμένη θητεία και διέπονται από προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, όπως νόμος ορίζει. 2. ... Τα πρόσωπα που στελεχώνουν τις ανεξάρτητες αρχές πρέπει να έχουν τα ανάλογα προσόντα, όπως νόμος ορίζει. Η επιλογή τους γίνεται με απόφαση της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής και με επιδίωξη ομοφωνίας ή πάντως με την αυξημένη πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών της. Τα σχετικά με τη διαδικασία επιλογής ορίζονται από τον Κανονισμό της

Βουλής. 3. ...».

5. Επειδή, με τον ν. 1866/1989 (Α' 222), προβλέφθηκε για πρώτη φορά η δυνατότητα ιδρύσεως και λειτουργίας μη κρατικών τηλεοπτικών σταθμών τοπικής εμβέλειας, κατόπιν εκδόσεως αδείας χορηγουμένης χωρίς προηγούμενη διαγωνιστική διαδικασία (άρθρο 4) και συνάψεως σχετικής συμβάσεως παραχωρήσεως επταετούς διάρκειας (άρθρο 5), ορίσθηκε δε ότι «... Η άδεια του σταθμού ραδιοτηλεοράσεως τελειούται με τη σύναψη της συμβάσεως παραχωρήσεως και ανακαλείται αυτοδικαίως, αν μέσα σε εννέα μήνες από τη χορήγησή της δεν συναφθεί η κατά το άρθρο 5 σύμβαση...» (άρθρο 10). Από το έτος 1989 και μετά άρχισαν να λειτουργούν πολλοί τηλεοπτικοί σταθμοί αυθαιρέτως και χωρίς άδεια (βλ. Ολομ. ΣτΕ 3578/2010 σκ. 4). Όμως, κατ' εφαρμογήν του ανωτέρω νόμου (1866/1989) –καθώς και του ν. 1943/1991 (Α' 50), με το άρθρο 85 παρ. 4 του οποίου επετράπη η «τεχνική δικτύωση τοπικών τηλεοπτικών σταθμών, με δυνατότητα απόκτησης εθνικής εμβέλειας»– εκδόθηκε, χωρίς διαγωνιστικές διαδικασίες, περιορισμένος αριθμός αδειών ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών τοπικής εμβέλειας με δυνατότητα τεχνικής δικτύωσης για απόκτηση εθνικής εμβέλειας. Μεταξύ των αδειών αυτών περιλαμβάνεται και η χορηγηθείσα, με την 19207/Ε/9.9.1993 κοινή απόφαση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβερνήσεως, Εσωτερικών, Οικονομικών και του Υφυπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών (Β' 713/10.9.1993), στην αιτούσα εταιρεία. Ως όρος στις άδειες αυτές περιελήφθη, σύμφωνα με την ανωτέρω ρύθμιση του άρθρου 10 του ν. 1866/1989, η ρήτρα ότι «Η άδεια του σταθμού τελειούται με τη σύναψη της συμβάσεως παραχωρήσεως και ανακαλείται αυτοδικαίως αν μέσα σε εννέα μήνες από τη χορήγησή της δεν συναφθεί η ως άνω σύμβαση». Από τα στοιχεία, όμως, του φακέλου δεν προκύπτει ότι υπεγράφη η αναγκαία κατά νόμον για την τελείωση της αδείας σύμβαση, εντός εννέα μηνών από τη χορήγησή της, χωρίς να εκδοθεί διαπιστωτική πράξη περί αυτοδικαίας ανακλήσεώς της. Πλην, μετά ένα έτος και πλέον, με το άρθρο 5 του ν. 2328/1995 (Α' 159/3.8.1995) –με το άρθρο 2 του οποίου προβλέφθηκε η έκδοση, κατόπιν διαγωνισμού που προκηρύσσεται με απόφαση του Υπουργού Τύπου και Μ.Μ.Ε., αδειών ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών εθνικής, περιφερειακής και τοπικής εμβέλειας– ορίσθηκε ότι οι άδειες που χορηγήθηκαν κατά το άρθρο 4 του ν. 1866/1989 «εξακολουθούν» να ισχύουν για ένα έτος από την έναρξη ισχύος του

νόμου αυτού. Μετά δε την παρέλευση του χρονικού αυτού διαστήματος, με το άρθρο 4 του ν. 3438/1996 (Α΄ 211/29.8.1996), ορίσθηκε ότι η ισχύς των ανωτέρω αδειών παρατείνεται για εννέα ακόμη μήνες από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, με πρόβλεψη καταβολής σχετικού ανταλλάγματος υπέρ του Δημοσίου. Δεκαεπτά μήνες μετά την εκπνοή και της ως άνω παρατάσεως, ο ν. 2644/1998 (Α΄ 233/13.10.1998) όρισε με το άρθρο 17 παρ. 3 ότι οι ανωτέρω άδειες «εξακολουθούν να ισχύουν» μέχρι την έκδοση των αδειών που είχαν προκηρυχθεί με τις 4715/Ι/27.2.1998 και 4775/Ι/3.3.1998 αποφάσεις του Υπουργού Τύπου και Μ.Μ.Ε. Μετά τέσσερα περίπου έτη, η τελευταία αυτή διάταξη αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 7 του ν. 3021/2002 (Α΄ 143/19.6.2002), η οποία όρισε ότι οι ανωτέρω άδειες «εξακολουθούν να ισχύουν» μέχρι την, οποτεδήποτε στο μέλλον, πρώτη εφαρμογή του άρθρου 2 παρ. 1 του ν. 2328/1995 με την έκδοση αδειών λειτουργίας για την αντίστοιχη γεωγραφική περιοχή. Τέσσερα δε σχεδόν έτη αργότερα –ενώ, ήδη, τρεις μήνες μετά την τελευταία ως άνω διάταξη, με το άρθρο 19 παρ. 2 του ν. 3051/2002 (Α΄ 220/20.9.2002) είχαν καταργηθεί όλες οι μη ολοκληρωθείσες μέχρι τότε διαγωνιστικές διαδικασίες– ορίσθηκε με το άρθρο 15 παρ. 7 εδ. β΄ του ν. 3444/2006 (Α΄ 46/2.3.2006) ότι οι προκηρύξεις για τη χορήγηση τηλεοπτικών αδειών θα εκδοθούν μέχρι τις 30.6.2006. Η προθεσμία, όμως, αυτή (για την έκδοση προκηρύξεως) παρετίνετο συνεχώς με επτά διαδοχικούς νόμους (άρθρα 9 παρ. 2 ν. 3548/2007 - Α΄ 68, 20 παρ. 5 ν. 3592/2007 - Α΄ 161, δεύτερο παρ. 1 ν. 3640/2008 - Α΄ 22, 9 ν. 3723/2008 - Α΄ 250, 38 ν. 3775/2009 - Α΄ 122, 29 παρ. 4 ν. 3838/2010 - Α΄ 49 και 49 παρ. 8 ν. 3905/2010 - Α΄ 219) μέχρι τις 31.12.2011. Εξ άλλου, με τον προαναφερθέντα ν. 3592/2007 θεσπίσθηκε νέα διαγωνιστική διαδικασία χορηγήσεως αδειών λειτουργίας ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών που μεταδίδουν το πρόγραμμά τους με αναλογικό σήμα ελεύθερης λήψεως, κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας η οποία διεξάγεται από το Ε.Σ.Ρ. (Κεφάλαιο Β΄, άρθρα 6-7), καθώς και διαδικασία αδειοδοτήσεως παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής, επίσης κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας η οποία διεξάγεται από το Ε.Σ.Ρ. (Κεφάλαιο Ε΄, άρθρο 13, το οποίο αντικαταστάθηκε στη συνέχεια με το άρθρο 80 παρ. 1 περ. στ΄ του ν. 4070/2012, Α΄ 8/10.4.2012). Περαιτέρω, με το άρθρο 5 παρ. 7 περ. α΄ του ίδιου νόμου (πέντε έτη μετά την ως άνω, κατά το άρθρο 7 παρ. 2 του ν.

3021/2002, επ' αόριστον παράταση ισχύος των εν λόγω αδειών) ορίστηκε ότι «ως νομίμως λειτουργούντες τηλεοπτικοί σταθμοί εθνικής εμβέλειας νοούνται αυτοί που έχουν λάβει άδεια ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού ελεύθερης λήψης και ειδική άδεια τεχνικής δικτύωσης προκειμένου να αποκτήσουν εθνική εμβέλεια, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 του ν. 1866/1989 ... η οποία έχει παραταθεί με τις διατάξεις ... και της παρ. 2 του άρθρου 7 του ν. 3021/2002...», δεν τέθηκε, όμως, χρονικό όριο στη «νοουμένη» κατά την ως άνω διάταξη «νόμιμη λειτουργία» των εν λόγω τηλεοπτικών σταθμών. Συναφώς, με την απόφαση 3578/2010 της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας –καθώς και με άλλες μεταγενέστερες αποφάσεις (3253/2011, 237, 387/2012, 996, 4185/2013, 1923, 4615, 4809/2014, 2228, 2233, 2519, 2861-2862/2015 κ.ά., 79/2013 εν συμβ. κ.ά.)– κρίθηκε, προκειμένου περί περιφερειακών τηλεοπτικών σταθμών, ότι η επ' αόριστον ανοχή της λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών που ιδρύθηκαν και λειτούργησαν παρανόμως (ανοχή η οποία εκδηλώθηκε με τη διάταξη του άρθρου 19 παρ. 3 του ν. 3051/2002, που προέβλεπε παράταση του καθεστώτος λειτουργίας των τηλεοπτικών σταθμών επ' αόριστον, χωρίς να έχουν προκηρυχθεί σχετικές διαγωνιστικές διαδικασίες και χωρίς θέσπιση εύλογης προθεσμίας ολοκλήρωσης της αδειοδοτήσεως των σταθμών αυτών), αντίκειται στο Σύνταγμα και, ειδικότερα, α) αντιβαίνει προς την θεμελιώδη συνταγματική αρχή του Κράτους Δικαίου, από την οποία απορρέει η υποχρέωση του Κράτους να εγγυάται υπέρ των πολιτών την πιστή εφαρμογή του νόμου και να προασπίζει τα δημόσια αγαθά, όπως είναι οι αριθμητικά περιορισμένες ραδιοσυχνότητες για την πραγματοποίηση τηλεοπτικών εκπομπών αναλογικού σήματος, το δημόσιο δε αυτό αγαθό προσβάλλεται όταν η χρήση των ραδιοσυχνοτήτων γίνεται χωρίς την απαιτούμενη διοικητική άδεια, δηλαδή αυθαιρέτως και παρανόμως, και β) αντιβαίνει προς την συνταγματική αρχή της ισότητας, διότι θέτει τα πρόσωπα εκείνα, τα οποία, ενώ είχαν την πραγματική δυνατότητα και την βούληση να ιδρύσουν τηλεοπτικό σταθμό αλλά δεν το έπραξαν αυθαιρέτως και δεν παρέβησαν τον νόμο, σε εξόχως μειονεκτική μοίρα σε σχέση με τα πρόσωπα, τα οποία ίδρυσαν και λειτουργούν παρανόμως, χωρίς άδεια, τηλεοπτικό σταθμό, ενώ νέμονται τομέα της αγοράς τηλεοπτικών υπηρεσιών, η λειτουργία της

οποίας μάλιστα συνδέεται με την, καίριας σημασίας σε μία δημοκρατική πολιτεία, άσκηση των δικαιωμάτων του πληροφορέιν και του πληροφορείσθαι.

Το πρώτον μετά την έκδοση της ανωτέρω (3578/2010) αποφάσεως της Ολομελείας του ΣτΕ και την εμφάνιση της επίγεια ψηφιακής τηλεόρασης με την πρόβλεψη σχετικής διαγωνιστικής διαδικασίας αδειοδότησεως του παρόχου περιεχομένου (άρθρο 13 ν. 3592/2007), επιχειρήθηκε, τέσσερα έτη και πλέον μετά την προπαρατεθείσα διάταξη του άρθρου 5 παρ. 7 περ. α' του ν. 3592/2007, να περιορισθεί χρονικώς η ρύθμιση της διατάξεως αυτής, με το άρθρο 8 παρ. 1 του ν. 4038/2012 (Α' 14/2.2.2012). Ειδικότερα, με την τελευταία αυτή διάταξη ορίσθηκε ότι οι εν λόγω τηλεοπτικοί σταθμοί «εξακολουθούν να λειτουργούν νομίμως μέχρι την έκδοση της απόφασης για τη χορήγηση αδειών παροχής περιεχομένου επίγεια ψηφιακής εκπομπής...» η ρύθμιση, όμως, αυτή, δεν έθετε συγκεκριμένο χρονικό όριο για τη χορήγηση των αδειών τούτων ή, έστω, για την κίνηση της σχετικής διαγωνιστικής διαδικασίας, τελούσε δε υπό έναν όρο, η πλήρωση του οποίου αναγόταν στο άδηλο μέλλον, ότι δηλαδή οι εν λόγω τηλεοπτικοί σταθμοί θα συμμετάσχουν στην «οικεία διαγωνιστική διαδικασία» που «θα διενεργηθεί». Ακολούθως, με το άρθρο 18 του ν. 4208/2013 (Α' 252) ορίσθηκε, εκτός άλλων, ότι η χορήγηση αδειών παρόχων περιεχομένου επίγεια ψηφιακής ευρυεκπομπής «θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέχρι τις 30.6.2014», η προθεσμία δε αυτή παρατάθηκε διαδοχικώς με το άρθρο έκτο παρ. 3 του ν. 4279/2014 (Α' 158) και το άρθρο 86 του ν. 4313/2014 (Α' 261) μέχρι τις 31.12.2015, χωρίς να έχει έκτοτε παραταθεί.

6. Επειδή, εν όψει της επικείμενης, στις 31.12.2015, λήξεως και της τελευταίας ως άνω προθεσμίας ολοκλήρωσεως της διαδικασίας χορηγήσεως τηλεοπτικών αδειών (άρθρο 86 του ν. 4313/2014), δημοσιεύθηκε ο ν. 4339/2015 με τίτλο «Αδειοδότηση παρόχων περιεχομένου επίγεια ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης...» (Α' 133/29.10.2015). Στο άρθρο 1 του νόμου αυτού ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «1. Η αδειοδότηση των παρόχων περιεχομένου επίγεια ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης γίνεται κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας, η οποία διεξάγεται μέσω δημοπρασίας. Η διαδικασία αυτή διενεργείται από το Ε.Σ.Ρ., το οποίο εκδίδει τη σχετική προκήρυξη. Για την εφαρμογή του παρόντος, ως πάροχος περιεχομένου επίγεια ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής

ελεύθερης λήψης θεωρείται η επιχείρηση που διαθέτει ολοκληρωμένο τηλεοπτικό περιεχόμενο προς μετάδοση στο κοινό, εικοσιτετράωρης ή μικρότερης χρονικής διάρκειας, μέσω επίγειας ψηφιακής τεχνολογίας και εμπίπτει στην έννοια του μέσου ενημέρωσης όπως αυτή ορίζεται στη διάταξη του εδαφίου β΄ της παρ. 4 του άρθρου 2 του Ν. 3310/2005 (Α΄ 30). ... 2. Η παροχή υπηρεσιών επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής αποτελεί υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 106 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που συνίσταται στην παροχή στο κοινό τηλεοπτικών υπηρεσιών, βάσει προϋποθέσεων, όρων και διαδικασιών που διασφαλίζουν, αφενός, τη νομιμότητα, τη διαφάνεια, την πολιτική και πολιτισμική πολυμέρεια και πολυφωνία και τον ελεύθερο και ανόθευτο οικονομικό ανταγωνισμό στον ευρύτερο τομέα των μέσων ενημέρωσης και, αφετέρου, την παροχή στο κοινό υψηλού επιπέδου τηλεοπτικών υπηρεσιών.

3. Οι άδειες των παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης διακρίνονται σε εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας...». Στο άρθρο 2 του ίδιου νόμου ορίζονται τα ακόλουθα: «1. ... 4. Με απόφαση του Υπουργού στον οποίο ανατίθενται εκάστοτε οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, μετά από αιτιολογημένη γνώμη του Ε.Σ.Ρ. και δημόσια διαβούλευση, καθορίζεται ο αριθμός των δημοπρατούμενων αδειών παρόχου περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης ανά κατηγορία εμβέλειας (εθνικής ή περιφερειακής), προγράμματος (ενημερωτικού ή μη ενημερωτικού), είδος περιεχομένου σε περίπτωση ενημερωτικού προγράμματος (γενικού ή θεματικού περιεχομένου), είδος στόχευσης (γενικής ή ειδικής) σε περίπτωση μη ενημερωτικού προγράμματος και είδος θεματικού περιεχομένου σε περίπτωση προγράμματος ειδικής στόχευσης. Η τιμή εκκίνησης ανά κατηγορία δημοπρατούμενης άδειας καθορίζεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και του Υπουργού στον οποίο ανατίθενται εκάστοτε οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, μετά από γνώμη του Ε.Σ.Ρ.. 5. Η χρονική διάρκεια των αδειών παρόχων περιεχομένου είναι δέκα (10) έτη από την ημερομηνία της έκδοσής τους. 6. Η διαδικασία της αδειοδότησης των παρόχων περιεχομένου μέσω δημοπρασίας διεξάγεται με την έκδοση προκήρυξης από το

Ε.Σ.Ρ., σύμφωνα με τους όρους του παρόντος. Προκηρύξεις από το Ε.Σ.Ρ. είναι δυνατόν να εκδίδονται ξεχωριστά ανά κατηγορία αδειών. 7. ...». Επίσης, με τον νόμο αυτό ορίστηκαν οι θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις συμμετοχής των υποψηφίων στη διαδικασία αδειοδότησεως και ειδικότερα η νομική μορφή αυτών (άρθρο 3), το ελάχιστο καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο (άρθρο 4), η ονομαστικοποίηση των μετοχών, με τις οριζόμενες εξαιρέσεις (άρθρο 5), οι ασυμβίβαστες ιδιότητες και η υποβολή στοιχείων σχετικά με τον τρόπο αποκτήσεως («πόθεν έσχες») των σχετικών οικονομικών μέσων των υποψηφίων, των μετόχων τους κ.λπ. (άρθρο 6), ο τεχνολογικός εξοπλισμός και η κτηριακή υποδομή (άρθρο 7), η ελάχιστη διάρκεια και το ελάχιστο περιεχόμενο του προγράμματος (άρθρο 8), ο ελάχιστος αριθμός απασχολούμενου προσωπικού (άρθρο 9), η ασφαλιστική, φορολογική και τραπεζική ενημερότητα, η απαγόρευση συγκεντρώσεως ελέγχου κ.ά. (άρθρο 10). Περαιτέρω, στο άρθρο 11 του ίδιου ν. 4339/2015 ορίζεται: «1. Η διαδικασία αδειοδότησης των παρόχων περιεχομένου αρχίζει με τη δημοσίευση της σχετικής προκήρυξης από το Ε.Σ.Ρ.. 2. Στην προκήρυξη καθορίζονται οι όροι και η διαδικασία χορήγησης των αδειών παρόχων περιεχομένου και ειδικότερα κατ' ελάχιστον τα εξής: α) Ο αριθμός των προκηρυσσόμενων αδειών. β) Η εμπέλεια, το πρόγραμμα και το είδος του περιεχομένου που αφορούν οι προκηρυσσόμενες άδειες. γ) Η χρονική διάρκεια της άδειας. δ) Η προθεσμία υποβολής των αιτήσεων. ε) Το χρονοδιάγραμμα, τα στάδια και ο τρόπος διενέργειας της διαδικασίας χορήγησης των αδειών μέσω της δημοπρασίας. στ) Η τιμή εκκίνησης ανά κατηγορία άδειας. ζ) Οι προϋποθέσεις συμμετοχής των υποψηφίων στη διαδικασία τόσο της προεπιλογής όσο και της τελικής φάσης της δημοπρασίας και η διαδικασία ελέγχου της συνδρομής αυτών. η) Τα έγγραφα που απαιτείται να υποβάλουν οι υποψήφιοι προκειμένου να αποδείξουν τη συνδρομή των προβλεπόμενων από τον παρόντα νόμο θετικών και αρνητικών προϋποθέσεων, βάσει των οποίων θα γίνει η προεπιλογή τους για να αποκτήσουν το δικαίωμα συμμετοχής στην τελική φάση της δημοπρασίας. θ) Ο τρόπος ανακήρυξης των αδειούχων και οι υποχρεώσεις αυτών. 3. ... 4. Το πλήρες κείμενο της προκήρυξης στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα αναρτάται στην ιστοσελίδα του Ε.Σ.Ρ. και της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 5. Η συμμετοχή στη διαδικασία χορήγησης

αδειών παρόχου περιεχομένου συνεπάγεται πλήρη αποδοχή των όρων της σχετικής προκήρυξης και δεν είναι επιτρεπτή η συμμετοχή με επιφύλαξη ή υπό αίρεση. 6. ...».

Στο άρθρο 12 περιέχονται ρυθμίσεις σχετικά με το στάδιο της προεπιλογής των υποψηφίων, ενώ στο άρθρο 13 ορίζονται τα εξής: «1. Η διεξαγωγή της δημοπρασίας γίνεται μέσω διαδικασίας πολλαπλών γύρων με αυξανόμενο τίμημα επί της, σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 4, καθοριζόμενης τιμής εκκίνησης. Η διεξαγωγή της δημοπρασίας αρχίζει από την ημερομηνία εκκίνησής της και ολοκληρώνεται την ημερομηνία ανακήρυξης των υπερθεματιστών αδειούχων. ... 2. ... 3. Το τίμημα κάθε άδειας καταβάλλεται από τον υπερθεματιστή σε τρεις (3) ισόποσες δόσεις, με ισάριθμες τραπεζικές επιταγές που εκδίδονται σε διαταγή του Ελληνικού Δημοσίου, εντός των κατωτέρω προθεσμιών: α. η πρώτη δόση εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την ανακήρυξή του σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, β. η δεύτερη δόση εντός δώδεκα (12) μηνών από την ημερομηνία χορήγησης της άδειας και γ. η τρίτη δόση εντός είκοσι τεσσάρων (24) μηνών από την ημερομηνία χορήγησης της άδειας. ... [όπως η παράγραφος 3 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 114 παρ. 1 του ν. 4387/2016, Α' 85/12.5.2016]. 4. ... 7. Οι διαφορές που αναφύονται κατά τη διενέργεια της διαγωνιστικής διαδικασίας αδειοδότησης διέπονται από τις διατάξεις του ν. 3886/2010 (Α' 173)». Στο άρθρο 14 ορίζεται: «1. ... 2. ... 3. Η άδεια τελεί υπό τους ακόλουθους όρους: α) ... β) Ο πάροχος περιεχομένου υποχρεούται να συμβληθεί εντός τριών (3) μηνών από την ημερομηνία χορήγησης της άδειας με πάροχο δικτύου, ο οποίος αναλαμβάνει την υποχρέωση να καλύπτει πληθυσμιακά την Περιφερειακή Ζώνη για την οποία χορηγείται η άδεια σε ποσοστό που καθορίζεται με τον εκάστοτε ισχύοντα Χάρτη Συχνότητων. γ) ... δ) ... 4. ... 11. ...». Τέλος, στο άρθρο 15 ορίζονται οι λόγοι ανακλήσεως των εν λόγω αδειών.

7. Επειδή, εξ άλλου, ως προς το Ε.Σ.Ρ. και τις λοιπές συνταγματικώς κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, με το άρθρο 55 παρ. 10 του τελευταίου ως άνω ν. 4339/2015 ορίστηκε ότι «Καταργείται η διάταξη του άρθρου 110 παρ. 12 του ν. 4055/2012 και από την έναρξη ισχύος του παρόντος [ήτοι από 29.10.2015, κατά το άρθρο 59] αποχωρούν αυτοδικαίως από τη θέση τους τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών, των οποίων έχει λήξει η αρχική θητεία».

8. Επειδή, ως προς το ζήτημα της συγκροτήσεως του Ε.Σ.Ρ. και των λοιπών

συνταγματικώς κατοχυρωμένων ανεξαρτήτων αρχών και, ειδικότερα, της θητείας των μελών τους, έχει κριθεί με την 3515/2013 απόφαση της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας, ότι κατά την έννοια του προπαρατεθέντος άρθρου 101Α του Συντάγματος, που προβλέπει συγκεκριμένη διαδικασία εντός ορισμένων χρονικών ορίων και καθιερώνει ρητώς «ορισμένη» θητεία των μελών των ανεξαρτήτων αρχών, είναι μεν ανεκτή η συνέχιση της λειτουργίας των εν λόγω αρχών μετά τη λήξη της θητείας των μελών τους και μέχρι την επιλογή των νέων, μόνο όμως για εύλογο χρονικό διάστημα, το οποίο κρίνεται κατά τις εκάστοτε συντρέχουσες περιστάσεις· τούτου έπεται ότι, μετά την πάροδο του ευλόγου χρόνου, το Σύνταγμα δεν ανέχεται πλέον την παράταση της θητείας των μελών της ανεξάρτητης αρχής, η δε ανεξάρτητη αρχή δεν διαθέτει, από το χρονικό αυτό σημείο και εφεξής, νόμιμη συγκρότηση. Εν όψει τούτου, κρίθηκε περαιτέρω με την ως άνω απόφαση (ΣτΕ 3515/2013 Ολομ.), ότι είναι ανίσχυρη, ως αντιβαίνουσα στην εν λόγω συνταγματική διάταξη, η διάταξη του άρθρου 57 παρ. 1 του ν. 3979/2011 (Α΄ 138/16.6.2011) –θεσπισθείσα κατόπιν προηγούμενης νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας (1098/2011 7μ.) με ταυτόσημη ερμηνεία της ανωτέρω συνταγματικής διατάξεως (βλ. επίσης ΣτΕ 2074/2011 7μ., 1823 - 1826, 2605, 4025/2011 κ.ά.)– η οποία επιτρέπει, ειδικώς για το Ε.Σ.Ρ., την αυτοδίκαιη παράταση της τετραετούς, κατά το άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 3051/2002, θητείας των μελών του για μια ακόμη τετραετία, ήτοι για χρονικό διάστημα που σε κάθε περίπτωση υπερβαίνει τον ανεκτό, κατά το άρθρο 101Α του Συντάγματος, εύλογο χρόνο. Εν προκειμένω, κατά την έναρξη ισχύος του ανωτέρω ν. 4339/2015 (29.10.2015), είχαν ήδη αποχωρήσει από το Ε.Σ.Ρ. ο Πρόεδρος του Ι.Α. και άλλα δύο εκ των επτά μελών του, ήτοι οι Ε.Δ. και Ι.Π. [τα εν λόγω τρία μέλη είχαν διορισθεί αρχικώς, για τετραετή θητεία, με την 13094/Ε/31.5.2002 απόφαση του Υπουργού Τύπου και Μ.Μ.Ε. (ΦΕΚ Β΄ 687/3.6.2002) και εκ νέου, για τετραετή θητεία, με την 6194/Ια/28.2.2008 απόφαση του Υπουργού Επικρατείας (ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 91/28.2.2008)]. Από τα υπόλοιπα τέσσερα μέλη, ο Δ.Α., κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4339/2015, είχε ήδη συμπληρώσει, χωρίς ανανέωση, την κατά τον νόμο τετραετή θητεία του πριν από τρία έτη και οκτώ μήνες, καθόσον είχε διορισθεί (για τετραετή θητεία) με την προαναφερθείσα 6194/Ια/28.2.2008 απόφαση του Υπουργού

Επικρατείας (ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 91/28.2.2008). Από τα λοιπά δε τρία μέλη του Ε.Σ.Ρ., οι Λ.Α. (Αντιπρόεδρος) και Γ. Σ., κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4339/2015, είχαν συμπληρώσει, χωρίς ανανέωση, την κατά τον νόμο τετραετή θητεία τους πριν από εννέα μήνες, καθόσον είχαν διορισθεί (για τετραετή θητεία) με την ΥΠΠΟΤ/ΔΙΟΙΚ/9024/27.1.2011 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού (ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 15/27.1.2011), ενώ η Δ. Π. δεν είχε εξαντλήσει την θητεία της, διότι είχε διορισθεί με την 22081/12.12.2014 απόφαση της Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό (ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 783/12.12.2014) για το υπόλοιπο της θητείας του αποβιώσαντος Ά.Σ., που είχε διορισθεί (για εξαετή θητεία) με την 26313/10.12.2012 απόφαση του Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό (ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 567/18.12.2012)]. Με τα δεδομένα αυτά και εν όψει της προπαρατεθείσης ρυθμίσεως του άρθρου 55 παρ. 10 του ν. 4339/2015, δεν υφίστατο, πάντως, μετά την 29.10.2015 (ημερομηνία έναρξεως ισχύος της διατάξεως αυτής) συγκροτημένο Ε.Σ.Ρ. Κατόπιν τούτων, σε τρεις συνεδριάσεις της Διασκέψεως των Προέδρων (ΔτΠ) της Βουλής (19.1.2016, 1.2.2016 και 2.2.2016), και ενώ, στις 31.12.2015, είχε εκπνεύσει η τελευταία παράταση της προθεσμίας ολοκλήρωσεως της διαδικασίας χορηγήσεως τηλεοπτικών αδειών (άρθρο 86 ν. 4313/2014), δεν επιτεύχθηκε η κατά το άρθρο 101Α του Συντάγματος πλειοψηφία των 4/5 για τη συγκρότηση του Ε.Σ.Ρ. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τα σχετικά πρακτικά, η επίτευξη της πλειοψηφίας αυτής δεν κατέστη δυνατή λόγω των αντιρρήσεων πολιτικών δυνάμεων εκπροσωπούμενων στη ΔτΠ της Βουλής, από ορισμένες εκ των οποίων τέθηκε ως όρος της συμπράξεώς τους στη συγκρότηση του Ε.Σ.Ρ. η ανάθεση σε αυτό των αρμοδιοτήτων που είχαν ανατεθεί με το άρθρο 2 παρ. 4 του ν. 4339/2015 στον Υπουργό (βλ. συνεδρίαση ΔτΠ της 19.1.2016).

9. Επειδή, περαιτέρω, με το άρθρο 279 του ν. 4364/2016 (Α' 13/5.2.2016) προστέθηκε δεύτερο εδάφιο στην παράγραφο 4 του άρθρου 2 του ν. 4339/2015, σύμφωνα με το οποίο «Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος, ο αριθμός των δημοπρατούμενων αδειών παρόχου περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης ανά επιμέρους κατηγορία καθορίζεται με διάταξη νόμου». Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση επί της τροπολογίας με την οποία εισήχθη το άρθρο αυτό, η εν λόγω μεταβατική διάταξη προβλέπεται ειδικώς και

μόνον για την πρώτη εφαρμογή του ν. 4339/2015, διότι καθίσταται επιτακτική η νομοθετική παρέμβαση για την έναρξη το συντομότερο δυνατόν της διαγωνιστικής διαδικασίας αδειοδοτήσεως και δη ως προς την πρώτη ρυθμιστική ενέργεια που είναι ο καθορισμός αριθμού των δημοπρατούμενων αδειών, για τη μεταβατική δε αυτή ρύθμιση ελήφθη υπ' όψιν, εκτός άλλων, η αδυναμία συγκροτήσεως του Ε.Σ.Ρ. (μετά την, κατά το άρθρο 55 παρ. 10 του ν. 4339/2015, αυτοδίκαιη αποχώρηση των μελών των ανεξαρτήτων αρχών των οποίων είχε λήξει η αρχική θητεία) και η αύξηση των μελών του από 7 σε 9 (άρθρο δεύτερο ν. 4357/2016), καθώς και η λήξη, στις 31.12.2015, της τελευταίας, μετά από διαδοχικές νομοθετικές παρατάσεις, προθεσμίας χορηγήσεως αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής ευρυεκπομπής. Κατόπιν τούτων, με το άρθρο τρίτο του ν. 4367/2016 (Α' 19/15.2.2016) προστέθηκε στον ν. 4339/2015 άρθρο 2Α, με το οποίο ορίσθηκαν τα ακόλουθα: «1. Ο αριθμός των δημοπρατούμενων αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου ορίζεται σε τέσσερις (4) για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (high definition). 2. Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος, η διαγωνιστική διαδικασία για τη χορήγηση των αδειών της προηγούμενης παραγράφου διενεργείται από τον Υπουργό στον οποίο έχουν ανατεθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, ο οποίος εκδίδει τη σχετική προκήρυξη, χορηγεί τις άδειες και προβαίνει σε όλες τις επιμέρους ενέργειες που προβλέπονται από τα άρθρα 3 έως και 15 του παρόντος. Με απόφαση του ίδιου Υπουργού ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα εφαρμογής των ως άνω διατάξεων και δύνανται να μεταβιβαστούν επιμέρους αρμοδιότητες της διαγωνιστικής διαδικασίας στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας. 3. Η τιμή εκκίνησης για την ανωτέρω κατηγορία δημοπρατούμενων αδειών καθορίζεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και του Υπουργού στον οποίο έχουν ανατεθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας».

10. Επειδή, κατ' επίκληση, μεταξύ άλλων, του ν. 4339/2015 και ιδίως του άρθρου 2Α αυτού (η παράγραφος 2 του οποίου αφορά την πρώτη εφαρμογή του νόμου τούτου), εκδόθηκε η προσβαλλόμενη 4297/1.3.2016 απόφαση του Υπουργού Επικρατείας (Β' 518/1.3.2016), με την οποία ορίσθηκαν τα εξής: Άρθρο 1: «Μεταβιβάζουμε στη

Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας τις εξής κατωτέρω αναφερόμενες επιμέρους αρμοδιότητες της διαγωνιστικής διαδικασίας, για τη χορήγηση τεσσάρων (4) αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (high definition), όπως αυτές ειδικότερα περιγράφονται στις διατάξεις των άρθρων 3 έως και 13 του Ν. 4339/2015, ήτοι: 1. Τη δημοσίευση της προκήρυξης, με την οποία άρχεται η διαγωνιστική διαδικασία. Το πλήρες κείμενο της προκήρυξης στην ελληνική και αγγλική γλώσσα αναρτάται στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 2. Την παραλαβή των δικαιολογητικών των υποψηφίων, έτσι όπως αυτά καθορίζονται με την προκήρυξη και αναφέρονται στα άρθρα 3-10 του Ν. 4339/2015. Ειδικά για την εγγυητική επιστολή της παραγράφου 3 του άρθρου 4 του Ν. 4339/2015, παραλήπτης αυτής ορίζεται η Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας. 3. Τη διαδικασία προεπιλογής των αιτήσεων συμμετοχής, όπως περιγράφεται στο άρθρο 12 του Ν. 4339/2015. 4. Τη διεξαγωγή της δημοπρασίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 13 του Ν. 4339/2015, μέχρι και την ανακήρυξη των υπερθεματιστών, στους οποίους θα χορηγηθεί η κάθε μία άδεια». Άρθρο 2: «1. Η Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, προκειμένου να ασκήσει τις αρμοδιότητες που της μεταβιβάζονται με το άρθρο 1, συγκροτεί Ειδική Επιτροπή Διενέργειας του διαγωνισμού για τη χορήγηση των τεσσάρων αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (high definition). 2. Η εν λόγω Επιτροπή συγκροτείται σύμφωνα με τη ισχύουσα νομοθεσία για τη νόμιμη συγκρότηση των συλλογικών οργάνων της διοίκησης για τη διεξαγωγή δημοσίων διαγωνισμών. 3. Το έργο της Επιτροπής επικουρείται από διεθνώς αναγνωρισμένη εταιρεία Ορκωτών Λογιστών. Η ως άνω εταιρεία Ορκωτών Λογιστών θα επιλεγεί από τη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, κατόπιν διεξαγωγής, πρόχειρου ανοικτού διαγωνισμού με σταθμισμένα κριτήρια, σύμφωνα με τη ισχύουσα νομοθεσία». Άρθρο 3: «Οι μεταβιβαζόμενες αρμοδιότητες ασκούνται παράλληλα και από το μεταβιβάζον όργανο».

11. Επειδή, εξ άλλου, κατ' επίκληση των διατάξεων του ν. 4339/2015, εκδόθηκαν επίσης οι ακόλουθες πράξεις: α) Κατ' επίκληση ιδίως του άρθρου 2Α του ανωτέρω νόμου, εκδόθηκε η 7230/4.4.2016 απόφαση του Υπουργού Επικρατείας (Β' 930/6.4.2016), με την οποία μεταβιβάστηκε στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας η αρμοδιότητα συστάσεως Ειδικής Επιτροπής Ενστάσεων στο πλαίσιο της ανωτέρω διαγωνιστικής διαδικασίας. β) Κατ' επίκληση του άρθρου 9 παρ. 1, 2 περ. α' και 4 του ν. 4339/2015, εκδόθηκε η 7577/6.4.2016 κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Υποδομών, Μεταφορών & Δικτύων και Επικρατείας (Β' 985/8.4.2016)· με την απόφαση αυτή, όπως τροποποιήθηκε με την 9538/11.5.2016 κοινή απόφαση των ιδίων Υπουργών (Β' 1319/11.5.2016), καθορίστηκε, ανά ειδικότητα, ο ελάχιστος αριθμός εργαζομένων πλήρους απασχόλησης, που υποχρεούνται να απασχολούν κατά μέσο όρο ετησίως οι πάροχοι περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου. γ) Κατ' επίκληση των διατάξεων των άρθρων 5 παρ. 6 και 6 παρ. 5 του ν. 4339/2015 και της προσβαλλομένης κανονιστικής αποφάσεως, εκδόθηκε αρχικώς η 7752/8.4.2016 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, με την οποία εγκρίθηκε η διενέργεια πρόχειρου διαγωνισμού με σταθμισμένα κριτήρια για την παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών στο πλαίσιο της διενέργειας της διαδικασίας αδειοδότησης παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου· ακολούθως εκδόθηκε η σχετική από 8.4.2016 πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Τα αποτελέσματα, όμως, του διαγωνισμού αυτού ματαιώθηκαν με την 8768/22.4.2016 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, με την οποία και εγκρίθηκε η διενέργεια πρόχειρου επαναληπτικού διαγωνισμού με σταθμισμένα κριτήρια για την παροχή των ανωτέρω ελεγκτικών υπηρεσιών· ακολούθησε η έκδοση της σχετικής από 22.4.2016 προσκλήσεως εκδηλώσεως ενδιαφέροντος· στη συνέχεια δε, με την υπ' αριθμ. πρωτ. 10785/30.5.2016 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας αποφασίστηκε η ανάθεση της παροχής των ανωτέρω ελεγκτικών υπηρεσιών στην εταιρεία «Grant Thornton». δ) Κατ' επίκληση ιδίως του άρθρου 2Α παρ. 3 του ν.

4339/2015, εκδόθηκε η 7984/12.4.2016 κοινή απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών και του Υπουργού Επικρατείας (Β' 1009/12.4.2016), με την οποία καθορίστηκε στο ποσόν των τριών εκατομμυρίων (3.000.000) ευρώ η τιμή εκκινήσεως για καθεμία από τις τέσσερις δημοπρατούμενες άδειες.

12. Επειδή, κατ' επίκληση των διατάξεων του ν. 4339/2015 και, μεταξύ άλλων, της προσβαλλομένης υπουργικής απόφασεως, εκδόθηκε από τον Υπουργό Επικρατείας η 1/17.5.2016 «Προκήρυξη δημοπρασίας για τη χορήγηση τεσσάρων (4) αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (high definition)» (ΦΕΚ Δ.Δ.Σ. 216/20.5.2016 και 301/24.6.2016). Περαιτέρω, με την 10214/20.5.2016 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, η οποία εξεδόθη κατ' επίκληση, μεταξύ άλλων, της προκηρύξεως και της προσβαλλόμενης (4297/1.3.2016) αποφάσεως του Υπουργού Επικρατείας, ορίστηκαν τα πρόσωπα που αποτελούν τα μέλη της Επιτροπής Διενέργειας του διαγωνισμού· όπως δε, έχει εκτεθεί, η πράξη αυτή, ως συναφής με την προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση, επί της οποίας στηρίζεται, πρέπει να θεωρηθεί συμπροσβαλλόμενη με την κρινόμενη αίτηση.

13. Επειδή, στο άρθρο 47 παρ. 1 του π.δ. 18/1989 (Α' 8) ορίζεται: «1. Αίτηση ακυρώσεως δικαιούται να ασκήσει ο ιδιώτης ή το νομικό πρόσωπο, τους οποίους αφορά η διοικητική πράξη ή των οποίων έννομα συμφέροντα, έστω και μη χρηματικά, προσβάλλονται από αυτήν». **Κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως τόσο κατά ατομικής όσο και κατά κανονιστικής πράξεως απαιτείται προσωπικό, άμεσο και ενεστώς έννομο συμφέρον του αιτούντος και δεν αρκεί το γενικό ενδιαφέρον του κάθε πολίτη για την τήρηση των νόμων και τη σύννομη άσκηση της διοικητικής εξουσίας ούτε συμφέρον μελλοντικό ή απλώς ενδεχόμενο (ΣτΕ 4391/2011 7μ., 2446/1992 7μ.), ειδικότερα δε για την προσβολή κανονιστικής πράξεως, άμεσο και ενεστώς έννομο συμφέρον γεννάται, κατ' αρχήν, από την έναρξη της ισχύος της, από την οποία επέρχεται μεταβολή στην έννομη τάξη (ΣτΕ 1253/2006 7μ.). Εξ άλλου, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά (ΣτΕ 880/2016 7μ., 1844/2013 7μ., 4391/2011 7μ., 4331/2011, 3153/2003, 2484/2000 7μ. κ.ά.), το έννομο συμφέρον για την άσκηση**

αιτήσεως ακυρώσεως πρέπει να υφίσταται σωρευτικώς σε τρία χρονικά σημεία, ήτοι κατά τον χρόνο α) της τελειώσεως (εκδόσεως ή δημοσιεύσεως) της προσβαλλομένης διοικητικής πράξεως, β) της ασκήσεως του ενδίκου βοηθήματος και γ) και της συζητήσεως της υποθέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου. Η ύπαρξη δε του εννόμου συμφέροντος κρίνεται, όταν η διοικητική πράξη δεν απευθύνεται ευθέως προς τον αιτούντα δημιουργώντας γι' αυτόν συγκεκριμένες έννομες συνέπειες (όπως συμβαίνει επί κανονιστικών πράξεων), από τον σύνδεσμο που υπάρχει μεταξύ των εννόμων αποτελεσμάτων των επερχομένων από την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη και του περιεχομένου μιας συγκεκριμένης νομικής κατάστασης ή ιδιότητας, στην οποία βρίσκεται ή την οποία ο αιτών έχει και επικαλείται (ΣτΕ 3317/2014 Ολομ., 2855-2856/1985 Ολομ., 2160-2161/2014 7μ., 2629/2011 7μ., 2303/2011 7μ., 2717/2007 7μ. κ.ά.).

14. Επειδή, η αιτούσα προβάλλει με την κρινόμενη αίτηση ότι λειτουργεί νομίμως και αδιαλείπτως αφ' ότου τής χορηγήθηκε με την 19207/Ε/9.9.1993 κοινή απόφαση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβερνήσεως, Εσωτερικών, Οικονομικών και του Υφυπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών (Β' 713/10.9.1993) άδεια ιδρύσεως και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού ελεύθερης λήψεως, εθνικής εμβέλειας, η οποία «έχει νομίμως παραταθεί». Για τη θεμελίωση δε του εννόμου συμφέροντός της να προσβάλει την 4297/1.3.2016 κανονιστική απόφαση του Υπουργού Επικρατείας (περί μεταβιβάσεως στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας επί μέρους αρμοδιοτήτων της ως άνω διαγωνιστικής διαδικασίας), η αιτούσα εταιρεία προβάλλει τα εξής: α) ότι, δυνάμει της ανωτέρω αδείας, αποτελεί υφιστάμενο πάροχο περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψεως κατά την έννοια του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 4339/2015 και υπάγεται στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος, ως εκ τούτου δε, έχει έννομο συμφέρον για την τήρηση της εν λόγω συνταγματικής διατάξεως· β) ότι «για να διατηρήσει την άδειά της και να μπορεί να συνεχίσει νομίμως την τηλεοπτική της δραστηριότητα, είναι υποχρεωμένη εκ του νόμου» να συμμετάσχει στη διαγωνιστική διαδικασία που «θα προκηρυχθεί», δυνάμει του ν. 4339/2015 για τη χορήγηση των κατά το άρθρο 2Α αυτού τεσσάρων αδειών· και γ) ότι με την προσβαλλόμενη πράξη «παρακάμπτεται

παρανόμως η συνταγματικά κατοχυρωμένη αρμοδιότητα του ΕΣΡ για τη διενέργεια του επίμαχου διαγωνισμού» και, συνεπώς, αποστερείται η διαγωνιστική διαδικασία των αυξημένων εγγυήσεων αμεροληψίας και διαφάνειας «που μόνο το ΕΣΡ μπορεί να εγγυηθεί, ως συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη αρχή».

15. Επειδή, ο ν. 4339/2015 θέσπισε ένα νέο σύστημα, βάσει του οποίου θα χορηγούνται εφεξής άδειες παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης, τόσο εθνικής όσο και περιφερειακής εμβέλειας, με το άρθρο δε τρίτο του ν. 4367/2016, με το οποίο προστέθηκε το άρθρο 2Α στον ανωτέρω νόμο, θεσπίσθηκαν ειδικότερες διατάξεις για την πρώτη εφαρμογή του ως άνω συστήματος. Όπως προκύπτει δε από τα εκτεθέντα σε προηγούμενη σκέψη, βάσει των διατάξεων του ανωτέρω νόμου, και ιδίως του άρθρου 2Α αυτού, εκδόθηκαν κανονιστικές διοικητικές πράξεις, με τις οποίες άρχισε κατ' ουσίαν η διαδικασία για την πρώτη εφαρμογή του θεσπισθέντος με τον εν λόγω νόμο συστήματος με την χορήγηση τεσσάρων αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (high definition) για χρονικό διάστημα δέκα ετών. Η αιτούσα εταιρεία είναι ιδιοκτήτρια τηλεοπτικού σταθμού εθνικής εμβέλειας, για την ίδρυση και λειτουργία του οποίου της είχε χορηγηθεί, με βάση τις διατάξεις του ν. 1866/1989, άδεια με την 19207/Ε/9.9.1993 κοινή απόφαση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβερνήσεως, Εσωτερικών, Οικονομικών και του Υφυπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών (Β' 713/10.9.1993) και ο οποίος λειτουργεί έκτοτε, ισχυρίζεται δε ότι προτίθεται να μετάσχει στην επικείμενη διαγωνιστική διαδικασία προκειμένου να συνεχίσει τη λειτουργία του εν λόγω σταθμού με την κατοχή νόμιμης άδειας. Με τα δεδομένα αυτά, εφ' όσον, δηλαδή, η αιτούσα διατηρεί επιχείρηση με αντικείμενο την παροχή τηλεοπτικών υπηρεσιών και προτίθεται, κατά τους ισχυρισμούς της, να λάβει μέρος στην διαγωνιστική διαδικασία που θα διενεργηθεί με βάση το σύστημα του προαναφερθέντος ν. 4339/2015, και ειδικότερα με βάση το άρθρο 2Α αυτού, έχει έννομο συμφέρον να προσβάλει τις εκτελεστές διοικητικές πράξεις, οι οποίες εκδόθηκαν βάσει του ανωτέρω νόμου και εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο της συγκεκριμένης διαγωνιστικής διαδικασίας για την πρώτη εφαρμογή του θεσπισθέντος

με βάση τον εν λόγω νόμο συστήματος με την χορήγηση τεσσάρων αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας. Συνεπώς, με έννομο συμφέρον ασκεί και την κρινόμενη αίτηση, με την οποία ζητεί την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, που εκδόθηκε κατ' εφαρμογή διατάξεων του ανωτέρω ν. 4339/2015 και με την οποία ρυθμίζονται ζητήματα αφορώντα τη διαδικασία διενέργειας του ανωτέρω διαγωνισμού, προβάλλοντας ότι «παρακάμπτεται παρανόμως η συνταγματικά κατοχυρωμένη αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ. για τη διενέργεια του επίμαχου διαγωνισμού». Εν όψει δε της κανονιστικής φύσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως (με την οποία ανατίθενται αρμοδιότητες σχετικές με την διαγωνιστική διαδικασία σε όργανα άλλα από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, το οποίο, κατά την αιτούσα, είναι το, κατά το Σύνταγμα, αρμόδιο όργανο) δεν αναιρείται το έννομο συμφέρον της αιτούσης να την προσβάλει από το γεγονός ότι κατά τον χρόνο εκδόσεως της εν λόγω αποφάσεως και της ασκήσεως της κρινομένης αιτήσεως δεν είχε εκδοθεί η προκήρυξη για την διενέργεια του επιδικίου διαγωνισμού, δεν μπορούσε δε να είναι βέβαιο αν (και πότε) θα εκδοθεί αυτή και αν, επομένως, θα διενεργηθεί ή όχι διαγωνισμός και με βάση ποιους όρους, καθώς και το αν θα συμμετάσχει η αιτούσα εταιρεία στη σχετική διαγωνιστική διαδικασία, ώστε να συντρέξει για αυτήν πράγματι ο κίνδυνος βλάβης κατά τη διαδικασία αυτή. Και τούτο διότι το έννομο συμφέρον για την προσβολή κάθε κανονιστικής πράξεως εξετάζεται αυτοτελώς και ασχέτως με το ενδεχόμενο εκδόσεως ή μη άλλων συναφών πράξεων, κανονιστικών ή ατομικών, κατ' εφαρμογή της κανονιστικής, το δικαίωμα δε για αποτελεσματική δικαστική προστασία προκειμένου περί κανονιστικής πράξεως επιτάσσει να παρέχεται σε εκείνον που επικαλείται ότι έχει ιδιότητα ή τελεί σε νομική κατάσταση, η οποία επηρεάζεται από τα επερχόμενα από την κανονιστική πράξη έννομα αποτελέσματα, η δυνατότητα να αμφισβητήσει, επικαίρως, την νομιμότητα της εν λόγω πράξεως ήδη από την στιγμή που αυτή δημοσιεύεται και αναπτύσσει κανονιστική ισχύ, ώστε, αν διαπιστωθεί ότι δεν είναι νόμιμη, να ακυρωθεί και να εκβληθεί από την έννομη τάξη και να μη αναμένεται η έκδοση, με βάση αυτήν, άλλων διοικητικών πράξεων. Κατά την έννοια δε του άρθρου 47 παρ. 1 του π.δ/τος 18/1989, το άμεσο του εννόμου συμφέροντος δεν σημαίνει ότι, προκειμένου περί κανονιστικής πράξεως, πρέπει να επέρχεται στον

αιτούντα βλάβη ήδη κατά την έκδοση της πράξεως, διότι η βλάβη από τέτοια πράξη δεν επέρχεται αναγκαίως με την έκδοση της πράξεως αυτής, αλλά, κατά το συνήθως συμβαίνον, με την έκδοση ατομικών πράξεων κατ' εφαρμογή των διατάξεων της κανονιστικής. Αποδοχή δε τέτοιας απόψεως περί του εννόμου συμφέροντος για την προσβολή κανονιστικής πράξεως θα οδηγούσε κατ' ουσίαν σε κατάργηση του ευθέως ελέγχου των κανονιστικών πράξεων. Και όλα αυτά ανεξαρτήτως του ότι α) στην προκειμένη περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ήταν άδηλο αν και τότε θα εκδιδόταν η προκήρυξη για την διενέργεια της επίμαχης διαγωνιστικής διαδικασίας, αφού, όπως προκύπτει, μεταξύ άλλων, από την αιτιολογική έκθεση της τροπολογίας, με την οποία προστέθηκε, με το άρθρο 279 του ν. 4364/2016, δεύτερο εδάφιο στην παρ. 4 του άρθρου 2 του ν. 4339/2015 (και προβλέφθηκε ότι κατά την πρώτη εφαρμογή του εν λόγω νόμου ο αριθμός των δημοπρατούμενων αδειών καθορίζεται με διάταξη νόμου, «προκειμένου να δημοπρατηθούν το συντομότερο δυνατό οι σχετικές άδειες»), αλλά και από την ίδια τη διάταξη του άρθρου 2Α, πρόθεση του νομοθέτη ήταν η ταχύτατη διενέργεια της εν λόγω διαδικασίας και πράγματι, όπως ήδη εκτέθηκε, η προκήρυξη εκδόθηκε στις 17.5.2016, και β) η προσβαλλόμενη με την κρινόμενη αίτηση πράξη δεν έχει, εν πάση περιπτώσει, οποιαδήποτε σχέση με το περιεχόμενο της προκηρύξεως του διαγωνισμού, ούτε θα μπορούσε να τροποποιηθεί με αυτήν, αφού καθορίζει τα όργανα που είναι αρμόδια για την διεκπεραίωση ενεργειών σχετικών με την διενέργεια του διαγωνισμού και στηρίζεται στη ρύθμιση του νόμου ότι αρμόδιος για την διεξαγωγή της διαδικασίας για την πρώτη εφαρμογή του συστήματος χορηγήσεως αδειών τηλεοπτικών σταθμών είναι ο Υπουργός, στον οποίο έχουν ανατεθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, ζήτημα ως προς το οποίο δεν μπορούσε να επιφέρει καμία τροποποίηση η προκήρυξη· ούτε, άλλωστε, μπορεί να γίνει δεκτό ότι η αιτούσα δεν έχει άμεσο και ενεστώς έννομο συμφέρον για την προσβολή της προσβαλλομένης πράξεως ως εκ του ότι υπάρχει ενδεχόμενο, παρά το γεγονός ότι τούτο δεν επιτρέπεται κατά νόμο, με την προκήρυξη να τροποποιηθεί, παρανόμως, η προσβαλλόμενη πράξη και, σε περίπτωση που κανένας δεν αμφισβητήσει την νομιμότητα αυτής από την συγκεκριμένη άποψη, να ισχύσει η ρύθμιση που θα θεσπισθεί με την προκήρυξη, δεδομένου ότι το ήδη ενεστώς και γεγεννημένο έννομο

συμφέρον δεν μπορεί να αποκρουσθεί με το, αποδοκιμαζόμενο από την έννομη τάξη, ενδεχόμενο εκδόσεως παράνομης πράξεως. Επίσης, εν όψει των ανωτέρω εκτεθέντων ως προς το ότι το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας επιβάλλει την δυνατότητα να μπορεί να αμφισβητηθεί, επικαίρως, η νομιμότητα κανονιστικής πράξεως ήδη από την στιγμή που αυτή αρχίζει να ισχύει, δεν αναιρεί το ενεστώδες του εννόμου συμφέροντος της αιτούσης να ασκήσει την κρινόμενη αίτηση το γεγονός ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης πράξεως και ασκήσεως της αιτήσεως, δεν μπορούσε να είναι βέβαιο ότι η αιτούσα θα συμμετείχε στη διαγωνιστική διαδικασία, στην προετοιμασία διεξαγωγής της οποίας απέβλεπε η προσβαλλόμενη πράξη, εφ' όσον αυτή ασκεί, πάντως, επιχείρηση με αντικείμενο σχετικό με το αντικείμενο της επίμαχης διαγωνιστικής διαδικασίας και, συνεπώς, έχει ιδιότητα που της επιτρέπει, κατ' αρχήν, την συμμετοχή στην εν λόγω διαδικασία. Τούτο δε ασχέτως του ότι κατά την ημέρα συζητήσεως της κρινομένης αιτήσεως η αιτούσα είχε ήδη υποβάλει (στις 30.6.2016) αίτηση συμμετοχής στο διαγωνισμό για την χορήγηση τηλεοπτικών αδειών. Περαιτέρω, εν όψει του ότι, κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα, το έννομο συμφέρον της αιτούσης για την άσκηση της κρινομένης αιτήσεως θεμελιώνεται στο γεγονός ότι ασκεί επιχείρηση με αντικείμενο σχετικό με το αντικείμενο της επίμαχης διαγωνιστικής διαδικασίας, δεν ασκεί επιρροή, από την εξεταζόμενη άποψη της υπάρξεως εννόμου συμφέροντος, το νόμιμο ή μη της λειτουργίας του τηλεοπτικού σταθμού της, εθνικής εμβέλειας – του οποίου, μάλιστα, δεν είχε διακοπεί η δημόσια λειτουργία – έως την άσκηση ή και την εκδίκαση της κρινομένης αιτήσεως, δοθέντος, άλλωστε, ότι, ανεξαρτήτως του αν θα μπορούσε το ζήτημα αυτό να τεθεί, πάντως με τον ν. 4339/2015 δεν τίθεται ως προϋπόθεση για την συμμετοχή σε διαγωνιστική διαδικασία, διενεργούμενη με βάση τις διατάξεις του, επιχειρήσεως, η οποία λειτουργούσε τηλεοπτικό σταθμό και υπό το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, η διαπίστωση ότι λειτουργούσε νομίμως ο εν λόγω σταθμός κατά το προϊσχύσαν καθεστώς. Και τούτο ανεξαρτήτως αν, στο πλαίσιο της παρούσης διαφοράς (η οποία δεν αφορά την έως τώρα λειτουργία του τηλεοπτικού σταθμού της αιτούσης με βάση τις προϊσχύουσες του ν. 4339/2015 διατάξεις, αλλά έχει σχέση με την συμμετοχή της σε διαγωνιστική διαδικασία για να λάβει άδεια για την λειτουργία στο μέλλον του σταθμού), θα μπορούσε να ελεγχθεί η νομιμότητα της

λειτουργίας του τηλεοπτικού σταθμού της αιτούσης υπό το προγενέστερο καθεστώς παρεμπιπτόντως, διότι τούτο θα δημιουργούσε, κατ' αποτέλεσμα, μια άλλη δίκη εντός του πλαισίου της κυρίας δίκης, και μάλιστα στο πλαίσιο της αυτεπαγγέλτου εξετάσεως του παραδεκτού της αιτήσεως (πρβλ. ΣτΕ 3095/2001 Ολομ.), αντικείμενο της οποίας θα ήταν η διάγνωση της έως τις 31.12.2015 νομιμότητας ή μη της λειτουργίας του σταθμού, χωρίς, μάλιστα, προηγουμένως να έχει εκδοθεί καμία σχετική διοικητική πράξη· η έκδοση δε τέτοιας πράξεως θα ήταν, οπωσδήποτε, αναγκαία εν όψει του ότι για την ίδρυση και λειτουργία του σταθμού της αιτούσης είχε χορηγηθεί, κατά τα προεκτεθέντα, άδεια με βάση τις διατάξεις του ν. 1866/1989, η ισχύς δε των αδειών των τηλεοπτικών σταθμών εθνικής εμβέλειας, όπως είναι και ο σταθμός της αιτούσης – ανεξαρτήτως αν επληρώθησαν ή όχι οι προϋποθέσεις, υπό τις οποίες είχαν χορηγηθεί – πάντως παρατάθηκε έως τις 31.12.2015 με διαδοχικούς νόμους, η συμφωνία ή μη των οποίων, κατά τούτο, με το Σύνταγμα, δεν έχει, άλλωστε, κριθεί με απόφαση του Δικαστηρίου. Εξ άλλου, δεν αναιρεί το έννομο συμφέρον της αιτούσης προς άσκηση της κρινομένης αιτήσεως το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 86 του ν. 4313/2014, η ισχύς των αδειών για την λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών, όπως ο σταθμός της αιτούσης, έληξε στις 31.12.2015, διότι, εκτός του ότι το έννομο συμφέρον της στηρίζεται, κατά τα προεκτεθέντα, στο γεγονός ότι ασκεί επιχείρηση με αντικείμενο σχετικό με την παροχή τηλεοπτικών υπηρεσιών, ασχέτως αν ο σταθμός της λειτουργούσε ή όχι νομίμως υπό το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς, δεν θα μπορούσε ο νομοθέτης με τη ρύθμιση αυτή να στερήσει το έννομο συμφέρον των επιχειρήσεων, που λειτουργούσαν έως τις 31.12.2015 – με βάση άδειες, που είχαν χορηγηθεί κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν. 1866/1989 και των οποίων η ισχύς είχε παραταθεί με μεταγενεστέρους νόμους κατά τα προεκτεθέντα – τηλεοπτικούς σταθμούς, να προσβάλουν πράξεις αφορώσες τη διαγωνιστική διαδικασία για την χορήγηση για το μέλλον αδειών λειτουργίας τέτοιων σταθμών. Αντίθετη ερμηνεία θα οδηγούσε στο άτοπο αποτέλεσμα να επιτρέπεται η συμμετοχή στην διαγωνιστική διαδικασία μόνον νέων επιχειρήσεων, χωρίς σχετική εμπειρία, και να αποκλείεται η συμμετοχή όλων των επιχειρήσεων, που ήδη λειτουργούν. Πέραν των ανωτέρω, κατά την έννοια του άρθρου 47 παρ. 1 του π.δ/τος 18/1989, το συμφέρον προς άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως δεν παύει να είναι

έννομο εκ μόνου του γεγονότος ότι ο αιτών φέρεται να έχει παραβιάσει διάταξη της κείμενης νομοθεσίας, διότι η ανωτέρω διάταξη αποβλέπει και αρκείται στην ύπαρξη δεσμού που επιτρέπει στον αιτούντα να αμφισβητήσει την αντικειμενική νομιμότητα της προσβαλλομένης διοικητικής πράξεως, προκειμένου να επιτύχει αποτέλεσμα μη αποδοκιμαζόμενο, καθ' εαυτό, από την έννομη τάξη. Η δε θεραπεία της τυχόν παρανομίας της νομικής καταστάσεως του αιτούντος δεν επέρχεται με την στέρηση του εννόμου συμφέροντος αυτού προς άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως κατά πράξεως εκδιδόμενης κατ' εφαρμογή νομοθεσίας συναφούς με τη διάταξη που φέρεται να έχει παραβιάσει ο ίδιος, αλλά με την δυνατότητα της Διοικήσεως να επιβάλει την άρση της εκ μέρους του αιτούντος παραβάσεως (βλ. ΣτΕ 1719/2010, 2639, 2640/2009 Ολομ., 3180/2008, 264, 2199, 2200/2005, 2995/2003, 3095/2001 Ολομ.). Εν προκειμένω δε το αποτέλεσμα που επιδιώκεται με την κρινόμενη αίτηση ακυρώσεως συνίσταται όχι στην μη διεξαγωγή παντάπασι διαγωνισμού για χορήγηση αδειών λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών και στη συνέχιση της λειτουργίας του τηλεοπτικού σταθμού της αιτούσης υπό τις αυτές προϋποθέσεις όπως και υπό το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς, αλλά στην διενέργεια διαγωνισμού κατά τρόπο σύμφωνο με το Σύνταγμα, το αποτέλεσμα δε αυτό προφανώς δεν αποδοκιμάζεται από την έννομη τάξη. Το αν οι διατάξεις που διέπουν την διενέργεια του διαγωνισμού είναι ή όχι σύμφωνες με το Σύνταγμα ή με άλλους κανόνες υπέρτερης τυπικής ισχύος είναι ζήτημα που αφορά το βάσιμο της κρινόμενης αιτήσεως. Εξ άλλου, το γεγονός ότι η ενδεχόμενη διαπίστωση ότι οι ανωτέρω διατάξεις αντίκεινται σε κανόνες υπέρτερης τυπικής ισχύος, με περαιτέρω συνέπεια να μη είναι δυνατή η διενέργεια της διαγωνιστικής διαδικασίας με βάση αυτούς και να ανακύψει ενδεχομένως, ως εκ τούτου, νομοθετικό κενό έως την εκ μέρους του νομοθέτη εκ νέου ρύθμιση του ζητήματος και καθυστέρηση στην χορήγηση αδειών, δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια να στερηθεί η αιτούσα του εννόμου συμφέροντος να ζητήσει την ακύρωση διοικητικής πράξεως, εκδοθείσης κατ' εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων, δηλαδή να θεωρηθεί ότι, εν όψει των συνεπειών που θα μπορούσε να έχει ενδεχόμενη ακύρωση της διοικητικής πράξεως (νομοθετικό κενό ως προς την χορήγηση αδειών λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών), η αιτούσα επιδιώκει αποτέλεσμα αποδοκιμαζόμενο από την έννομη τάξη, διότι τέτοια άποψη θα είχε ως συνέπεια ότι, υπό τις προϋποθέσεις

αυτές, ορισμένες διοικητικές πράξεις δεν υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο, κατά παράβαση του κατοχυρωμένου από το Σύνταγμα δικαιώματος παροχής δικαστικής προστασίας.

16. Επειδή, μειοψήφησαν [εννέα δικαστές με αποφασιστική ψήφο], οι οποίοι υποστήριξαν ότι η αιτούσα εταιρεία, εν όψει του συγκεκριμένου περιεχομένου της προσβαλλομένης πράξεως και όσων η ίδια προβάλλει (κατά τα εκτιθέμενα στη σκέψη 14), στερείται εννόμου συμφέροντος για την άσκηση της κρινομένης αιτήσεως. Ειδικότερα: Α) Κατά τη γνώμη [οκτώ δικαστών με αποφασιστική ψήφο], η ιδιότητα της αιτούσης ως επιχειρήσεως που έχει ως αντικείμενο την παροχή τηλεοπτικών υπηρεσιών και η, κατά τους ισχυρισμούς της, πρόθεση αυτής να συμμετάσχει στη διαγωνιστική διαδικασία που θα διενεργηθεί με βάση το σύστημα του άρθρου 2Α του ν. 4339/2015, δεν αρκούν για να της προσπορίσουν έννομο συμφέρον για την προσβολή οποιασδήποτε πράξεως που εκδίδεται βάσει των διατάξεων του εν λόγω άρθρου, ανεξαρτήτως του περιεχομένου τους. Διότι η ύπαρξη του εννόμου συμφέροντος, προκειμένου και περί κανονιστικών πράξεων, κρίνεται, όταν η πράξη δεν απευθύνεται ευθέως προς τον αιτούντα δημιουργώντας γι' αυτόν συγκεκριμένες έννομες συνέπειες (όπως συμβαίνει επί κανονιστικών πράξεων), από τον σύνδεσμο που υπάρχει μεταξύ των εννόμων αποτελεσμάτων των επερχομένων από την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη και του περιεχομένου μιας συγκεκριμένης νομικής κατάστασης ή ιδιότητας, στην οποία βρίσκεται ή την οποία ο αιτών έχει και επικαλείται (ΣτΕ 3317/2014 Ολομ., 2855-2856/1985 Ολομ., 2160-2161/2014 7μ., 2629/2011 7μ., 2303/2011 7μ., 2717/2007 7μ. κ.ά.). Στην προκειμένη, όμως, περίπτωση τέτοιος σύνδεσμος δεν υφίσταται, αφού το περιεχόμενο της προσβαλλομένης πράξεως συνίσταται στη μεταβίβαση από τον Υπουργό Επικρατείας στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας της αρμοδιότητας να εκδώσει αντ' αυτού επί μέρους πράξεις της κατά το άρθρο 2Α του ν. 4339/2015 διαγωνιστικής διαδικασίας, η συγκεκριμένη δε αυτή πράξη, με το εν λόγω περιεχόμενο, ρυθμίζει εσωτερικά ζητήματα της Διοικήσεως και δεν προκαλεί καμία βλάβη στην αιτούσα εταιρεία υπό την ιδιότητα την οποία αυτή επικαλείται, ήτοι υπό την ιδιότητα του υφισταμένου και νομίμως λειτουργούντος παρόχου τηλεοπτικών υπηρεσιών που ενδιαφέρεται να συμμετάσχει στην κατά το ανωτέρω άρθρο διαγωνιστική διαδικασία,

και τούτο ανεξαρτήτως αν η αιτούσα εταιρεία μπορεί να θεωρηθεί, ιδίως μετά τις 31.12.2015, ως νομίμως λειτουργών πάροχος τέτοιων υπηρεσιών. Περαιτέρω, και αν ακόμη ήθελε θεωρηθεί ότι η αιτούσα εταιρεία θίγεται, όχι από τη συγκεκριμένη προσβαλλόμενη πράξη, αλλά, όπως προβάλλει, από τη διαγωνιστική διαδικασία που θα διενεργηθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2Α παρ. 2 του ν. 4339/2015, χωρίς τις αυξημένες εγγυήσεις αμεροληψίας και διαφάνειας «που μόνο το ΕΣΡ μπορεί να εγγυηθεί, ως συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη αρχή», το έννομο συμφέρον της για την προσβολή της εν λόγω πράξεως δεν είναι άμεσο, αφού για την επέλευση βλάβης στην αιτούσα από την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως απαιτείται κατά νόμον, μετά την έκδοση της προσβαλλομένης κανονιστικής πράξεως, η έκδοση σειράς άλλων διοικητικών πράξεων, τόσον κανονιστικού όσον και ατομικού χαρακτήρος. Συγκεκριμένα, ανεξαρτήτως της τυχόν πλημμελείας (αντιθέσεως προς το Σύνταγμα) της ανωτέρω διατάξεως, βλάβη της αιτούσης εταιρείας δεν είναι δυνατό να επέλθει από την προσβαλλόμενη κανονιστική πράξη, με την οποία ο Υπουργός μεταβιβάζει στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας την αρμοδιότητα εκδόσεως ορισμένων πράξεων της διαγωνιστικής διαδικασίας, αλλά από μεταγενέστερες, τυχόν εκδοθησόμενες κατά νόμον, εκτελεστές διοικητικές πράξεις, όπως είναι η (κανονιστικού χαρακτήρος) προκήρυξη του σχετικού διαγωνισμού και οι περαιτέρω, τυχόν δυσμενείς για την αιτούσα (αν αυτή συμμετάσχει στον διαγωνισμό), ατομικές διοικητικές πράξεις της διαγωνιστικής διαδικασίας. Ειδικότερα, για την επέλευση βλάβης – όχι μόνο στην αιτούσα εταιρεία αλλά και σε κάθε άλλο πρόσωπο δικαιούμενο να μετάσχει σε διαγωνισμό του ν. 4339/2015 (κατά το άρθρο 3 παρ. 1 αυτού) – από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 2Α του νόμου τούτου απαιτείται (όπως και προκειμένου για κάθε δημόσιο διαγωνισμό) η κατά νόμον εκκίνηση της σχετικής διαγωνιστικής διαδικασίας με την έκδοση προκηρύξεως, η οποία, ως αυτοτελής εκτελεστή, κανονιστικού χαρακτήρος, διοικητική πράξη, αποτελεί το κανονιστικό πλαίσιο του διαγωνισμού (ΣτΕ 1086, 1071/2015, 4901, 3439/2014, 5022, 4146/2012 κ.ά.) και, ως τοιαύτη, δεσμεύει τα όργανα του διαγωνισμού, ακόμη και αν –εφ' όσον δεν προσβληθεί και ακυρωθεί– περιλαμβάνει ρήτρες οι οποίες αντίκεινται σε προηγούμενες, όχι μόνο κανονιστικές, αλλά ακόμη και υπερκειμένης τυπικής ισχύος (νομοθετικές, συνταγματικές και

ενωσιακού δικαίου), ρυθμίσεις (βλ. ΣτΕ 1667/2011 Ολομ., 1162, 1622, 1620/2015, 4389, 1970/2014, 2770/2013, 2137/2012). Αλλά, και γι' αυτήν ακόμη την προσβολή της προκηρύξεως με αίτηση ακυρώσεως, το έννομο συμφέρον συναρτάται με την ιδιότητα του αιτούντος ως υποψηφίου στον οικείο διαγωνισμό (βλ. ΣτΕ 880/2016 7μ. σκ. 13, 1844/2013 7μ. σκ. 15, 2973/1989), άλλως, ως ενδιαφερομένου μεν να συμμετάσχει σ' αυτόν, αλλά αποκλεισμένου δυνάμει ρήτρας της προκηρύξεως (βλ. ΣτΕ 4606/2012, 1982 - 1985, 1987/2011). Περαιτέρω, στην προκειμένη περίπτωση, όπως και σε κάθε αίτηση ακυρώσεως, δεν στοιχειοθετεί βλάβη και, εντεύθεν, έννομο συμφέρον, η προβαλλόμενη από την αιτούσα παρανομία της προσβαλλομένης πράξεως (παρακάμψη του Ε.Σ.Ρ. κατά παράβαση του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος). Η κατά τα ανωτέρω έλλειψη αμέσου εννόμου συμφέροντος της αιτούσης εταιρείας για την προσβολή της συγκεκριμένης κανονιστικής πράξεως δεν συνιστά στέρηση του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (κατά παράβαση των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 ΕΣΔΑ), καθόσον (α) η, απαιτούμενη και επί προσβολής κανονιστικών πράξεων, δικονομική προϋπόθεση του αμέσου και ενεστώτος εννόμου συμφέροντος –η οποία, κατά τα εκτεθέντα, δεν συντρέχει εν προκειμένω– συνάπτεται, εν πάση περιπτώσει, με την εύρυθμη λειτουργία της Δικαιοσύνης, ο δε νομοθέτης δεν κωλύεται, κινούμενος εντός του πλαισίου των ανωτέρω διατάξεων αυξημένης τυπικής ισχύος, να θεσπίζει όρους και προϋποθέσεις, όπως ο ανωτέρω, για την άσκηση του δικαιώματος αυτού (βλ. ΣτΕ 4092/2015 κ.ά., πρβλ. ΣτΕ 3315/2014 Ολομ.)· και (β) το κύρος των προσβαλλόμενων κανονιστικών πράξεων, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά (ΣτΕ 43/2005, 2228/2012 7μ., 3447-3348/2015 7μ. κ.ά.), είναι ελεγκτό και παρεμπιπτόντως στο πλαίσιο της προσβολής των, βάσει αυτών, εκδιδόμενων στη συνέχεια διοικητικών πράξεων, όπως, εν προκειμένω, η προκήρυξη (κατά της οποίας, μάλιστα, έχει ασκήσει η αιτούσα εταιρεία την υπ' αριθμ. καταθ. Ε. 2095/22.6.2016 αίτηση ακυρώσεως) και οι ατομικές πράξεις της διαγωνιστικής διαδικασίας, ο παρεμπιπτόν δε αυτός έλεγχος των κανονιστικών πράξεων, να μεν δεν άγει σε ακύρωση αυτών, είναι, όμως, χρονικά απεριόριστος και, κυρίως, του αυτού εύρους με τον ευθύ δικαστικό έλεγχο (βλ. ΣτΕ 3839/2009 Ολ., 2034/2011 Ολ.). Εν προκειμένω, κατά τον, κρίσιμο για το έννομο συμφέρον της αιτούσης, χρόνο της εκδόσεως της προσβαλλομένης πράξεως

(1.3.2016) και της ασκήσεως της κρινομένης αιτήσεως (4.5.2016) –με την οποία προβάλλεται ότι η αιτούσα εταιρεία θίγεται από την εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 2Α του ν. 4339/2015 (με την οποία, κατά την πρώτη εφαρμογή του νόμου αυτού, η αρμοδιότητα διενέργειας της διαγωνιστικής διαδικασίας για τη χορήγηση τηλεοπτικών αδειών μεταφέρεται από το Ε.Σ.Ρ. στον Υπουργό Επικρατείας)– δεν είχε εκδοθεί η κατά τον νόμο αυτό (άρθρο 11), απολύτως αναγκαία για την εφαρμογή του, προκήρυξη, ανεξαρτήτως δε αν η πρόθεση του νομοθέτη ήταν να διενεργηθεί ταχύτατα η διαγωνιστική διαδικασία, ήταν άδηλο αν (και πότε) θα εκδοθεί η προκήρυξη αυτή και, σε καταφατική περίπτωση, ποιο θα είναι το περιεχόμενό της, καθώς και το αν θα συμμετάσχει η αιτούσα εταιρεία στη σχετική διαγωνιστική διαδικασία, ώστε να συντρέξει για αυτήν, από τις περαιτέρω εκδοθησόμενες βάσει της προκηρύξεως ατομικές διοικητικές πράξεις, ο κίνδυνος βλάβης κατά τη διαδικασία αυτή, βλάβης η οποία, πάντως, όπως έχει εκτεθεί, δεν ταυτίζεται με την προβαλλόμενη από την αιτούσα, στο πλαίσιο των ισχυρισμών της για το έννομο συμφέρον, νομική πλημμέλεια (παράκαμψη του Ε.Σ.Ρ. κατά παράβαση του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος). Β) Περαιτέρω, [7 δικαστές με αποφασιστική ψήφο] υποστήριξαν την άποψη ότι, ανεξαρτήτως των ανωτέρω, το συμφέρον της αιτούσης εταιρείας για την άσκηση της κρινομένης αιτήσεως δεν είναι έννομο. Και τούτο διότι: 1) Κατά τον χρόνο της εκδόσεως της προσβαλλομένης πράξεως και της ασκήσεως της κρινομένης αιτήσεως η αιτούσα εταιρεία δεν λειτουργούσε νομίμως ως πάροχος τηλεοπτικών υπηρεσιών, όπως αβασίμως ισχυρίζεται, καθόσον, όπως έχει εκτεθεί στη σκέψη 5, η άδεια που της είχε χορηγηθεί με την κ.υ.α. 19207/Ε/9.9.1993 ανακλήθηκε αυτοδικαίως ex lege μετά 9 μήνες λόγω μη υπογραφής σχετικής συμβάσεως (δοθέντος ότι δεν απαιτείτο κατά νόμον η έκδοση σχετικής διαπιστωτικής πράξεως), η εκδηλουμένη δε, μέχρι 31.12.2015, με διαδοχικές νομοθετικές διατάξεις, ανοχή της λειτουργίας της, επ’ αόριστον ήταν αντίθετη προς το Σύνταγμα και ειδικότερα προς τις αρχές του κράτους δικαίου και της ισότητας, όπως αυτές ερμηνεύθηκαν από τη νομολογία του Δικαστηρίου (ΣτΕ 3578/2010 Ολομ. κ.ά.), ενώ η εν τοις πράγμασι λειτουργία της αιτούσης ως παρόχου τηλεοπτικών υπηρεσιών από 1.1.2016 και εφεξής δεν έχει οποιαδήποτε νομική κάλυψη (βλ., ως προς την έλλειψη εννόμου συμφέροντος περιφερειακών ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών που λειτουργούν χωρίς

άδεια υπό αντίστοιχες, αντισυνταγματικές, συνθήκες, ΣτΕ 2233, 2581, 2861-2862/2015 κ.ά., 79/2013 εν συμβ.). 2) Καίτοι, όμως, δεν λειτουργεί νομίμως ως πάροχος τηλεοπτικών υπηρεσιών, η αιτούσα εταιρεία θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι έχει έννομο συμφέρον, αν ασκούσε την κρινόμενη αίτηση προκειμένου να επιτύχει αποτέλεσμα που καθεαυτό δεν αποδοκιμάζεται από την έννομη τάξη (βλ. ΣτΕ 3095/2001 Ολομ. σκ. 6, 264/2005 7μ., 3180/2008, 1719/2010 7μ.). Ως αποτέλεσμα δε μη αποδοκιμαζόμενο από την έννομη τάξη δεν νοείται, βεβαίως, η επιδιωκόμενη, αυτονοήτως, σε οποιαδήποτε αίτηση ακυρώσεως, αποκατάσταση της παραβιαζομένης, κατά τους ισχυρισμούς του εκάστοτε αιτούντος, νομιμότητας. Εν προκειμένω, το επιδιωκόμενο με την κρινόμενη αίτηση αποτέλεσμα δεν είναι, όπως δέχεται η πλειοψηφούσα γνώμη, η διενέργεια διαγωνισμού για χορήγηση τηλεοπτικών αδειών κατά τρόπο σύμφωνο με το Σύνταγμα (ήτοι αποτέλεσμα μη αποδοκιμαζόμενο από την έννομη τάξη), αφού η ακύρωση της προσβαλλομένης πράξεως, που έχει το προεκτεθέν περιεχόμενο (μεταβίβαση αρμοδιοτήτων), δεν μπορεί καθ' οιονδήποτε τρόπο να έχει ως αποτέλεσμα τη διενέργεια τέτοιου διαγωνισμού. Αντιθέτως, η αιτούσα εταιρεία, προβάλλοντας με την κρινόμενη αίτηση ότι η κατά το άρθρο 2Α του ν. 4339/2015 διαγωνιστική διαδικασία για τη χορήγηση τεσσάρων τηλεοπτικών αδειών είναι αντίθετη προς το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος διότι παρακάμπτει τη σχετική αποκλειστική αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ., επιδιώκει τη μη διεξαγωγή της διαγωνιστικής αυτής διαδικασίας, με αποτέλεσμα την έτι περαιτέρω παράταση της, κατά παράβαση του Συντάγματος (βλ. ΣτΕ 3578/2010 Ολομ. κ.ά.), από εικοσαετίας και πλέον, επωφελούς για την ίδια, ανοχής επ' αόριστον της λειτουργίας, χωρίς άδεια, του τηλεοπτικού της σταθμού (όπως και των λοιπών λειτουργούντων τηλεοπτικών σταθμών), το αποτέλεσμα δε αυτό σαφώς αποδοκιμάζεται από την έννομη τάξη. Γ) Τέλος, [ένας Σύμβουλος] διέτύπωσε την ακόλουθη γνώμη: Κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 47 παρ. 1 του π.δ/τος 18/1989, για την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος της αιτήσεως ακυρώσεως απαιτείται η ύπαρξη εννόμου συμφέροντος, το οποίο πρέπει να είναι άμεσο και ενεστώς, να συντρέχει δε στο πρόσωπο του αιτούντος κατά την έκδοση της προσβαλλομένης διοικητικής πράξεως, κατά την άσκηση του εν λόγω ενδίκου βοηθήματος και κατά τη συζήτηση της υποθέσεως στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

Στην προκειμένη περίπτωση, την 20.5.2016 και την 24.6.2016, ήτοι σε χρόνο προγενέστερο της συζητήσεως της κρινομένης αιτήσεως ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ (τεύχος διακηρύξεων δημοσίων συμβάσεων), η 1/17.5.2016 «Προκήρυξη δημοπρασίας δημοπρασίας για τη χορήγηση τεσσάρων (4) αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (high definition)». Με την έκδοση της ανωτέρω προκηρύξεως, κατά της οποίας έχει ασκηθεί από την αιτούσα εταιρεία αυτοτελής αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, εξαντλήθηκε το ρυθμιστικό περιεχόμενο της προσβαλλομένης, κανονιστικού χαρακτήρα, αποφάσεως και, συνεπώς, κατά τον χρόνο της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της κρινομένης αιτήσεως ακυρώσεως, έχει εκλείψει το έννομο συμφέρον της αιτούσης για την άσκηση αυτής, οι δε προβαλλόμενοι με την ένδικη αίτηση λόγοι σχετικά με τη νομιμότητα της διαγωνιστικής διαδικασίας θα εξετασθούν κατά την εκδίκαση της κατά της προκηρύξεως στρεφομένης αιτήσεως ακυρώσεως.

17. Επειδή, με την κρινομένη αίτηση προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη 4297/1.3.2016 κανονιστική απόφαση του Υπουργού Επικρατείας (περί μεταβιβάσεως στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας επί μέρους αρμοδιοτήτων της ως άνω διαγωνιστικής διαδικασίας) πρέπει να ακυρωθεί, διότι «στο μέτρο που με την επίμαχη εξουσιοδοτική διάταξη του Ν. 4339/2015 [άρθρο 2Α παρ. 2] παρακάμπτεται η αποκλειστική αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ. και οι αρμοδιότητες χορήγησης των αδειών καθώς και η διενέργεια της σχετικής διαγωνιστικής διαδικασίας ανατίθενται στον Υπουργό (και στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας), η εν λόγω νομοθετική διάταξη παραβιάζει ευθέως το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος».

18. Επειδή, στο άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος του 1975, πριν από την αναθεώρηση του έτους 2001, οριζόταν ότι «Η ραδιοφωνία και η τηλεόρασις τελούν υπό τον άμεσον έλεγχο του Κράτους, σκοπούν δε εις την αντικειμενικήν και επί ίσοις όροις μετάδοσιν πληροφοριών και ειδήσεων, ως και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, διασφαλιζομένης πάντως της εκ της κοινωνικής αποστολής αυτών και εκ της πολιτιστικής αναπτύξεως της Χώρας επιβαλλομένης ποιοτικής στάθμης των

εκπομπών». Υπό την ισχύ της ανωτέρω διατάξεως δημοσιεύθηκε ο ν. 1866/1989, με τον οποίο ιδρύθηκε το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (Ε.Σ.Ρ.) ως «ανεξάρτητο όργανο». Με τον νόμο αυτό ανατέθηκε στο Ε.Σ.Ρ., μεταξύ άλλων, «ο άμεσος έλεγχος του Κράτους επί της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης προκειμένου να εξασφαλισθούν η αντικειμενικότητα, η ισότητα των όρων και η ποιότητα των προγραμμάτων σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος», η έκδοση κωδίκων δεοντολογίας, οδηγιών και συστάσεων προς τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, η επιβολή κυρώσεων καθώς και η διατύπωση γνώμης για τη χορήγηση αδειών λειτουργίας των τηλεοπτικών σταθμών (άρθρο 3). Με τον ν. 2328/1995 διατηρήθηκε η αρμοδιότητα του Υπουργού Τύπου και ΜΜΕ για τη χορήγηση, ανανέωση και ανάκληση των αδειών ιδρύσεως, εγκαταστάσεως και λειτουργίας ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών, μετά από σύμφωνη γνώμη του Ε.Σ.Ρ (άρθρο 2 παρ. 1). Επίσης, στο Ε.Σ.Ρ. ανατέθηκε η αρμοδιότητα ελέγχου των προϋποθέσεων που τάσσει ο νόμος (άρθρο 2 παρ. 4). Στη συνέχεια, με το άρθρο 4 παρ. 1 περ. α' του ν. 2863/2000 προβλέφθηκε ότι το Ε.Σ.Ρ. ασκεί τον προβλεπόμενο στο Σύνταγμα άμεσο έλεγχο του Κράτους στον τομέα της παροχής ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών κάθε είδους, με την έκδοση εκτελεστών ατομικών διοικητικών πράξεων και ειδικότερα ότι χορηγεί, ανανεώνει και ανακαλεί, μεταξύ άλλων, κάθε είδους άδειες για την παροχή ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών. Στο πλαίσιο του διαμορφωμένου αυτού νομοθετικού καθεστώτος πραγματοποιήθηκε η αναθεώρηση του Συντάγματος του έτους 2001, με την οποία η παράγραφος 2 του άρθρου 15 διαμορφώθηκε ως εξής: «Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Ο έλεγχος και η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που είναι ανεξάρτητη αρχή, όπως νόμος ορίζει. Ο άμεσος έλεγχος του Κράτους, που λαμβάνει και τη μορφή του καθεστώτος προηγούμενης άδειας, έχει ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας».

Ακολουθως, με το άρθρο 19 παρ. 1 του ν. 3051/2002 (Α' 220), ο οποίος ψηφίσθηκε από την Βουλή με την σύνθεση που αυτή είχε και κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001, προστέθηκε παράγραφος 6 στο ως άνω άρθρο 4 του ν. 2863/2000, σύμφωνα με την οποία «Επίσης, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης είναι αρμόδιο για την έκδοση: α) των προκηρύξεων που προβλέπονται στα άρθρα 2 παρ. 2 εδ. α' και 7 παρ. 2 εδ. α' του Ν. 2328/1995 (ΦΕΚ 159 Α')». Η αρμοδιότητα αυτή του Ε.Σ.Ρ. για την χορήγηση των αδειών τηλεοπτικών σταθμών και για την έκδοση των οικείων προκηρύξεων διατηρήθηκε τόσο με τον μεταγενέστερο ν. 3592/2007 (άρθρα 6 παρ. 1 και 6 και 13 παρ. 3, όπως το δεύτερο άρθρο αντικαταστάθηκε με το άρθρο 80 παρ. 1 περ. στ' του ν. 4070/2012) όσο και με τον επίμαχο ν. 4339/2015 (άρθρο 1 παρ. 1).

19. Επειδή, όπως συνάγεται από τις εργασίες αναθεώρησης του Συντάγματος του 2001 [Πρακτικά Βουλής, Συνεδρίαση ΗΘ', 17.1.2001 (απόγευμα), σελ. 42, 43, 63, Συνεδρίαση ΡΖ', 7.2.2001 (πρωί), σελ. 169, 175, 178, 180, 181, 193, 200, 201, Συνεδρίαση ΡΜΔ', 21.3.2001 (πρωί), σελ. 732, 733, 740, Συνεδρίαση ΡΜΕ', 21.3.2001 (απόγευμα), σελ. 769], σκοπός της συνταγματικής κατοχύρωσης του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης ως ανεξάρτητης αρχής ήταν, εν όψει της ιδιαίτερης δύναμης επιρροής που διαθέτουν οι ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί στη διαμόρφωση της γνώμης των πολιτών ως προς τα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα και της αναγκαίας για την πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας ποιοτικής στάθμης των ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων, η διασφάλιση αφ' ενός μεν του κρατικού ελέγχου στη λειτουργία των ραδιοτηλεοπτικών μέσων και αφ' ετέρου της πολυφωνίας και της αντικειμενικής και με ίσους όρους μεταδόσεως πληροφοριών, ειδήσεων, προϊόντων λόγου και τέχνης, ώστε να αποτρέπονται κυβερνητικές και κομματικές επιρροές και να επιτυγχάνεται η οργάνωση των ραδιοτηλεοπτικών μέσων με βάση τις αρχές της αντικειμενικότητας, της αμεροληψίας και της πολυφωνίας. Εν όψει δε του σκοπού στον οποίο αποβλέπει η συνταγματική κατοχύρωση του Ε.Σ.Ρ., από την διατύπωση του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 15 του Συντάγματος, όπου γίνεται λόγος για αποκλειστική αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ. για τον έλεγχο και την επιβολή κυρώσεων, μεταξύ άλλων, και στους τηλεοπτικούς σταθμούς, δεν δύναται να

συναχθεί ότι η αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ. εξαντλείται, κατά το Σύνταγμα, στην έκδοση μόνον ατομικών διοικητικών πράξεων ελέγχου ή επιβολής κυρώσεων στους σταθμούς αυτούς, αλλά ότι, εν όψει του ανωτέρω σκοπού, το Ε.Σ.Ρ. είναι και αυτό, παράλληλα με την νομοθετική εξουσία και τα άλλα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας, φορέας του κατά το Σύνταγμα αμέσου ελέγχου των ανωτέρω σταθμών και στο προγενέστερο της ενάρξεως λειτουργίας αυτών στάδιο, δηλαδή στο στάδιο της χορηγήσεως των αδειών λειτουργίας τέτοιων σταθμών (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1901/2014 σκέψη 16, 3914/2015 σκέψη 17). Η σχετική δε με την χορήγηση των εν λόγω αδειών αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ. δεν έγκειται απλώς στην τυπική έκδοση της τελικής πράξεως χορηγήσεως της άδειας, μετά από διαδικασία που έχει διενεργήσει άλλο όργανο, που δεν έχει τα εχέγγυα του Ε.Σ.Ρ., και υπό προϋποθέσεις που το άλλο αυτό όργανο έχει καθορίσει μονομερώς χωρίς καμία σύμπραξη με το Ε.Σ.Ρ., αλλά περιλαμβάνει και όλη την διαδικασία η οποία θα καταλήξει στην χορήγηση της άδειας. Και τούτο διότι η ανάγκη οργανώσεως των ραδιοτηλεοπτικών μέσων κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα, την αμεροληψία και την πολυφωνία και να αποτρέπει κυβερνητικές και γενικότερα μονομερείς επιρροές που μπορεί να επηρεάσουν τους όρους του πολιτικού ανταγωνισμού με τον έλεγχο της διαμορφώσεως της κοινής γνώμης, ανακύπτει ήδη στο στάδιο χορηγήσεως των αδειών, κατά το οποίο καθορίζεται ποιοί σταθμοί θα λειτουργήσουν στο μέλλον. Εν όψει των ανωτέρω, δηλαδή εν όψει του ότι το Ε.Σ.Ρ. είναι και αυτό όργανο του ασκουμένου από το Κράτος, μεταξύ άλλων, στην τηλεόραση αμέσου ελέγχου προς εκπλήρωση των αναφερομένων στο τρίτο εδάφιο της προαναφερθείσης παραγράφου 2 του άρθρου 15 του Συντάγματος σκοπών δημοσίου συμφέροντος και συγκροτείται αφ' ενός μεν κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα, την αμεροληψία και την πολυφωνία στην λειτουργία, μεταξύ άλλων, των τηλεοπτικών σταθμών και αφ' ετέρου από πρόσωπα με τα ανάλογα με την αποστολή του προσόντα, προκύπτει ότι, κατά την έννοια του ανωτέρω άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος, α) καθίσταται υποχρεωτική η σύμπραξη του Ε.Σ.Ρ. στην άσκηση αρμοδιοτήτων, με τις οποίες, σε συνεργασία ενδεχομένως και με άλλες ανεξάρτητες αρχές, όπου αυτό απαιτείται λόγω της τεχνικής

φύσεως των τιθεμένων ζητημάτων, καθορίζονται οι όροι λειτουργίας και αδειοδοτήσεως, μεταξύ άλλων, και των τηλεοπτικών σταθμών, και β) σε περίπτωση επιλογής του συστήματος της κατόπιν διαγωνισμού χορηγήσεως των αδειών λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών, καθίσταται υποχρεωτική η διενέργεια αποκλειστικώς από το Ε.Σ.Ρ. της σχετικής διαγωνιστικής διαδικασίας. Περαιτέρω, εν όψει της σημασίας που ο αναθεωρητικός νομοθέτης απέδωσε στο ρόλο των ανεξάρτητων αρχών (ως οργάνων που θα διασφαλίζουν ότι ορισμένοι τομείς κρατικής δράσεως δεν θα επηρεάζονται από κυβερνητικές και γενικότερα μονομερείς επιρροές), όπως είναι το Ε.Σ.Ρ., θέσπισε με το άρθρο 101Α του Συντάγματος συγκεκριμένο τρόπο συγκροτήσεως των αρχών αυτών, ώστε να εξασφαλίζεται συνεργασία των δραστηριοποιουμένων εκάστοτε στην πολιτική ζωή της χώρας πολιτικών δυνάμεων κατά την επιλογή των προσώπων που στελεχώνουν τις αρχές αυτές και ότι οι λαμβανόμενες από τις εν λόγω αρχές αποφάσεις θα απηχούν συγκερασμό απόψεων κατά το δυνατόν ευρύτερου φάσματος πολιτικών δυνάμεων και, κατά συνέπεια, και μεγαλύτερου αριθμού πολιτών. Ειδικότερα, ο αναθεωρητικός νομοθέτης όρισε στην παρ. 2 του ανωτέρω άρθρου 101Α ότι η επιλογή των προσώπων, τα οποία στελεχώνουν τις ανεξάρτητες αρχές και πρέπει να έχουν τα ανάλογα προσόντα, «γίνεται με απόφαση της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής και με επιδίωξη ομοφωνίας ή πάντως με την αυξημένη πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών της», χωρίς να προβλέπει επικουρικό μηχανισμό για την περίπτωση αδυναμίας επιτεύξεως ομοφωνίας ή πλειοψηφίας των τεσσάρων πέμπτων. Η παράλειψη δε προβλέψεως τέτοιου επικουρικού μηχανισμού φαίνεται να ήταν ηθελημένη, εφ' όσον, όπως προκύπτει από τις συζητήσεις στη Βουλή [Πρακτικά Βουλής Συνεδρίαση ΡΜΔ', 21.3.2011 (πρωί), σελ. 733], είχε προταθεί να προβλεφθεί ένας τέτοιος μηχανισμός (όπως π.χ. προβλέπεται για την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας με το άρθρο 32 του Συντάγματος), πρόταση, η οποία, τελικώς, δεν έγινε δεκτή. Από το γεγονός αυτό συνάγεται ότι ο αναθεωρητικός νομοθέτης είχε σκοπό να προτρέψει τις πολιτικές δυνάμεις σε συνεργασία, ώστε να επιτύχουν τουλάχιστον πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων για την επιλογή των μελών των, απαραίτητων, κατά τον ανωτέρω νομοθέτη, για την λειτουργία του

κατοχυρωμένου από το Σύνταγμα δημοκρατικού πολιτεύματος, ανεξάρτητων αρχών. Αντιθέτως, από το γεγονός ότι ο αναθεωρητικός νομοθέτης δεν προέβλεψε επικουρικό μηχανισμό για την επιλογή των μελών των ανεξάρτητων αρχών δεν μπορεί να συναχθεί ότι το Σύνταγμα ανέχεται, σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί η πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων στη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής, οι αρμοδιότητες, οι οποίες κατά το Σύνταγμα πρέπει να ασκούνται από ανεξάρτητη αρχή, τα μέλη της οποίας απολαύουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, να μεταβιβασθούν από τον κοινό νομοθέτη σε άλλα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας. Δεν ασκεί δε επιρροή από την εξεταζόμενη άποψη αν κατά την άσκηση συγκεκριμένης αρμοδιότητας, εν όψει του συγκεκριμένου τρόπου οργανώσεώς της, παρέχεται ή όχι στην ανεξάρτητη αρχή διακριτική ευχέρεια. Η έννοια των σχετικών συνταγματικών διατάξεων είναι δηλαδή ότι οι εκπροσωπούμενες στο Κοινοβούλιο πολιτικές δυνάμεις είναι υποχρεωμένες, με αμοιβαίες, βεβαίως, υποχωρήσεις, και μετά από διαδικασία διαβουλεύσεων, η οποία δεν αποκλείεται να παρατείνεται για το αναγκαίο χρονικό διάστημα, να χωρήσουν στην επιτασόμενη από το Σύνταγμα συγκρότηση της ανεξάρτητης αρχής. Άλλως, το Σύνταγμα εμμέσως παραβιάζεται. Δεν μπορεί, όμως, σε καμία περίπτωση η τυχόν αυτή εκ πλαγίου παράβαση του Συντάγματος να θεραπευθεί με άλλη, ευθεία, πλέον, παραβίασή του. Τέτοια δε παραβίαση θα συνιστούσε η πλήρης παράκαμψη αρμόδιας ανεξάρτητης αρχής, που προβλέπεται ρητώς από το Σύνταγμα. Δεδομένου δε ότι το Σύνταγμα, όπως και κάθε δημοκρατικό Σύνταγμα, προβλέπει εκείνο, ευθέως και αποκλειστικώς, τις καταστάσεις ανάγκης που δικαιολογούν την αναστολή εφαρμογής ή την τυχόν παράκαμψη ορισμένων, εκ των προτέρων καθορισμένων, διατάξεών του, δεν είναι νοητή η παράκαμψη της εφαρμογής ρητών συνταγματικών διατάξεων σε περίπτωση δυσχερειών, από την φύση τους μάλιστα παροδικών, κατά την εφαρμογή τους. Συνεπώς, έως ότου συγκροτηθεί ανεξάρτητη αρχή, όπως είναι το Ε.Σ.Ρ., κατά την προβλεπόμενη από το ανωτέρω άρθρο 101Α του Συντάγματος διαδικασία, οι αρμοδιότητες αυτής δεν μπορεί να ασκηθούν από άλλα όργανα ακόμη και όταν η άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών επιβάλλεται για την επίτευξη σκοπών, στην θεραπεία των οποίων αποβλέπουν

άλλες συνταγματικές διατάξεις. Και τούτο διότι δεν υπάρχει ιεραρχία μεταξύ των διατάξεων του Συντάγματος, αλλά όλες οι διατάξεις αυτού είναι νομικά τυπικά ισοδύναμες, με συνέπεια να μην μπορεί να παρακαμφθεί, από τον κοινό νομοθέτη ή την εκτελεστική εξουσία, η εφαρμογή καμιάς συνταγματικής διατάξεως με την επίκληση της ανάγκης τηρήσεως άλλης συνταγματικής διατάξεως (πρβλ. ΣτΕ 675, 930-932, 1002/2016, 3071, 3453, 4308, 4583/2015, 292/1984 Ολομ., ΑΕΔ 11/2003), ανεξαρτήτως αν ο κοινός νομοθέτης ή η εκτελεστική εξουσία αποδίδει στην τελευταία αυτή διάταξη μεγαλύτερη σημασία. Εξ άλλου, το γεγονός ότι έχουν ενδεχομένως αναληφθεί από το Ελληνικό Κράτος διεθνείς υποχρεώσεις δεν απαλλάσσει την νομοθετική ή την εκτελεστική εξουσία, κατά την εκπλήρωση των εν λόγω υποχρεώσεων, από την υποχρέωση τηρήσεως των συνταγματικών διατάξεων, μεταξύ των οποίων είναι και οι διατάξεις που προβλέπουν ανεξάρτητες αρχές και την συγκρότηση και τις αρμοδιότητές τους. Περαιτέρω, με την 3515/2013 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου κρίθηκε μεν ότι, κατά την έννοια του άρθρου 101Α του Συντάγματος, είναι ανεκτή η συνέχιση της λειτουργίας των ανεξαρτήτων αρχών μετά τη λήξη της θητείας των μελών τους και μέχρι την επιλογή των νέων μόνον για εύλογο χρονικό διάστημα, το οποίο κρίνεται κατά τις εκάστοτε συντρέχουσες περιστάσεις, και ότι, μετά την πάροδο του εulόγου χρόνου, το Σύνταγμα δεν ανέχεται πλέον την παράταση της θητείας των μελών της ανεξάρτητης αρχής, η δε ανεξάρτητη αρχή δεν διαθέτει, από το χρονικό αυτό σημείο και εφεξής, νόμιμη συγκρότηση· τούτο, όμως, δεν έχει την έννοια ότι από το χρονικό αυτό σημείο και εφεξής (ή έστω για περιορισμένο χρονικό διάστημα) είναι δυνατή η άσκηση των κατά το Σύνταγμα αρμοδιοτήτων της ανεξάρτητης αρχής από άλλα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας, αλλά ότι, όπως ήδη εκτέθηκε, οι εκπροσωπούμενες στο Κοινοβούλιο πολιτικές δυνάμεις είναι υποχρεωμένες, με αμοιβαίες υποχωρήσεις και μετά από διαδικασία διαβουλεύσεων, να μεριμνήσουν για την κατά το ταχύτερον δυνατόν νόμιμη συγκρότηση του Ε.Σ.Ρ.. Εν όψει των ανωτέρω, οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 2Α του ν. 4339/2015, όπως το άρθρο αυτό προστέθηκε με το άρθρο τρίτο του ν. 4367/2016, με τις οποίες η αρμοδιότητα για την διενέργεια διαγωνιστικής διαδικασίας για

την χορήγηση αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας κατά την πρώτη εφαρμογή του θεσπιζομένου με τον ανωτέρω ν. 4339/2015 συστήματος ανατίθεται στον Υπουργό, στον οποίο έχουν ανατεθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, αντίκεινται στο άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος, κατά τα βασίμως προβαλλόμενα με την κρινόμενη αίτηση. Την αντίθεση δε αυτή των ανωτέρω διατάξεων στο Σύνταγμα δεν μπορεί να θεραπεύσει το γεγονός ότι κατά την θέσπισή τους δεν είχε επιτευχθεί (όπως ούτε και έως την συζήτηση της κρινομένης αιτήσεως είχε επιτευχθεί) η απαιτούμενη κατά το Σύνταγμα πλειοψηφία των μελών της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής για την επιλογή των μελών του Ε.Σ.Ρ., ασχέτως των λόγων στους οποίους οφειλόταν τούτο.

20. Επειδή, μειοψήφησαν [11 δικαστές με αποφασιστική ψήφο], κατά τη γνώμη των οποίων δεν υφίσταται αντίθεση της επίμαχης εξουσιοδοτικής διατάξεως της παραγράφου 2 του άρθρου 2Α του ν. 4339/2015 προς το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος, στο μέτρο που με αυτήν, όπως προβάλλεται, παρακάμπτεται η αποκλειστική αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ. και ανατίθενται στον Υπουργό Επικρατείας η αρμοδιότητα χορηγήσεως των αδειών και η διενέργεια της διαγωνιστικής διαδικασίας. Ειδικότερα: Α) [εννέα δικαστές με αποφασιστική ψήφο] υποστήριξαν την άποψη ότι ο «άμεσος έλεγχος» του Κράτους, στον οποίο υπάγονται η ραδιοφωνία και η τηλεόραση, κατά το εδάφιο α' της παραγράφου 2 του άρθρου 15 του Συντάγματος, ασκείται από το σύνολο των κρατικών οργάνων, ήτοι από τα όργανα της νομοθετικής εξουσίας, της εκτελεστικής εξουσίας και από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, ως ανεξάρτητη αρχή. Επομένως, ο «έλεγχος», ο οποίος –όπως και η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων– ανατίθεται, κατά το εδάφιο β' της ανωτέρω παραγράφου, στην «αποκλειστική» αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ., είναι στενότερος και ειδικότερος του, κατά τα εδάφια α' και γ' της ίδιας παραγράφου, «αμέσου ελέγχου» του Κράτους. Πιο συγκεκριμένα, όπως έχει κριθεί (ΣτΕ 1901/2014 Ολομ. σκ. 16, 3914/2015 Ολομ. σκ. 17), «το κράτος (η νομοθετική και η εκτελεστική εξουσία, καθώς και το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή) υποχρεούται, απέχοντας από επεμβάσεις στο περιεχόμενο των εκπομπών, να

λαμβάνει όλα τα αναγκαία θετικά μέτρα (νομοθετικά, οργανωτικά, διοικητικά και ουσιαστικά), περιλαμβανομένης της επιβολής και εκτέλεσης των προβλεπομένων κυρώσεων, ώστε να διασφαλίζεται η καθολική παροχή της ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας στην εθνική επικράτεια με πλήρη σεβασμό των [αναφερομένων στο εδάφιο γ' της ανωτέρω παραγράφου] συνταγματικών αξιών». Στο πλαίσιο αυτό, όταν ο νόμος προβλέπει, κατά τη συνταγματικώς παρεχόμενη σχετική ευχέρεια (ΣτΕ 5040/1987 Ολομ., 1145/1988 Ολομ., 2501/2004 7μ., 3578/2010 Ολομ., 560/2012 7μ., 996-997/2013 κ.ά.), τη δυνατότητα ιδρύσεως ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών και μάλιστα υπό καθεστώς προηγούμενης αδειάς, σύμφωνα με την ειδικότερη ευχέρεια που ρητώς παρέχεται προς τούτο από την ανωτέρω διάταξη του εδαφίου γ', μορφή «αμέσου» κρατικού ελέγχου ανατιθεμένου όχι στο Ε.Σ.Ρ. αλλά σε άλλα κρατικά όργανα αποτελεί η θέσπιση νομοθετικών ή κανονιστικών, κατά τις διακρίσεις του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος, διατάξεων που ορίζουν τη διαδικασία (διαγωνιστική ή μη), τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια της αδειοδοτήσεως των εν λόγω ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών [τέτοιου δε περιεχομένου διατάξεις, μετά την αναθεώρηση του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος, ήσαν εκείνες των άρθρων 6-7 και 13 του ν. 3592/2007 και του π.δ. 234/2003 «Όροι και προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών ελεύθερης λήψης», Α' 210 (βλ. Π.Ε. 187/2003 5μ.), όπως επίσης και εκείνες των άρθρων 1 - 15 του επίμαχου ν. 4339/2015 και των, κατ' εξουσιοδότησιν των άρθρων τούτων, εκδοθεισών κανονιστικών πράξεων]. Αντιστοίχως δε, μορφή «αμέσου ελέγχου» του Κράτους, που δεν ανήκει αποκλειστικώς στο Ε.Σ.Ρ. αλλά και σε άλλα κρατικά όργανα, αποτελεί και η εφαρμογή των εν λόγω νομοθετικών ή κανονιστικών ρυθμίσεων, με την έκδοση ατομικών πράξεων, όπως είναι η χορήγηση των αδειών και οι προηγούμενες αυτών πράξεις της σχετικής (διαγωνιστικής ή μη) διαδικασίας. Περαιτέρω, κατά την ειδικότερη γνώμη [έξι δικαστών], η έκδοση των τελευταίων τούτων πράξεων δεν αποτελεί μορφή «ελέγχου» υπαγομένου, κατά το εδάφιο β' της παραγράφου 2 του άρθρου 15 του Συντάγματος, στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ., αφού στο Ε.Σ.Ρ. ανήκει α) «ο έλεγχος της ασκήσεως της ραδιοτηλεοπτικής δραστηριότητας» (Π.Ε. 187-188/2003 5μ. σκ. 1 in fine), δηλαδή ο έλεγχος της λειτουργίας των τηλεοπτικών σταθμών και όχι της αδειοδοτήσεώς τους, η οποία

αναγκαίως προηγείται της λειτουργίας αυτών και β) «ο έλεγχος της εξυπηρέτησης των [αναφερομένων στο εδάφιο γ' της ανωτέρω παραγράφου] σκοπών δημοσίου συμφέροντος» (ΣτΕ 1901/2014 Ολομ. σκ. 16, 3914/2015 Ολομ. σκ. 17) –ήτοι της αντικειμενικής και με ίσους όρους μεταδόσεως πληροφοριών, ειδήσεων, προϊόντων λόγου και τέχνης, της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων, του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου και της προστασίας της παιδικής ηλικίας και της νεότητας– δηλαδή έλεγχος, ο οποίος, αναγκαίως, προϋποθέτει τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών και δεν νοείται κατά το προηγούμενο στάδιο της αδειοδοτήσεως αυτών. Συνεπώς, μόνο μετά την ίδρυση και έναρξη της λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού, όχι δε κατά το προγενέστερο στάδιο της αδειοδοτήσεως αυτού, ανακύπτει η αποκλειστική, κατά το άρθρο 15 παρ. 2 εδ. β' του Συντάγματος, αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ. για άσκηση ελέγχου και επιβολή διοικητικών κυρώσεων. Όπως, άλλωστε, ρητώς δέχεται και η πλειοψηφούσα γνώμη, το Ε.Σ.Ρ. είναι και αυτό, παράλληλα με τη νομοθετική εξουσία και τα άλλα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας, φορέας του κατά το Σύνταγμα αμέσου ελέγχου των ανωτέρω σταθμών και στο προγενέστερο της έναρξεως λειτουργίας αυτών στάδιο, δηλαδή στο στάδιο της χορηγήσεως των αδειών λειτουργίας τέτοιων σταθμών· η χορήγηση, δηλαδή, των ανωτέρω αδειών, αποτελούσα, όπως δέχεται και η πλειοψηφία, αντικείμενο του «αμέσου ελέγχου» των τηλεοπτικών σταθμών, δεν ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ., αφού αυτό δεν είναι, όπως επίσης αναγνωρίζει και η πλειοψηφία, ο μοναδικός φορέας του εν λόγω «αμέσου ελέγχου». Η αρμοδιότητα, συνεπώς, χορηγήσεως αδειών ιδρύσεως και λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών και διενεργείας της σχετικής, διαγωνιστικής ή μη, διαδικασίας, μπορεί, κατά το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος, να ασκείται και από άλλα, πλην του Ε.Σ.Ρ., κρατικά όργανα. Τέλος, είναι χαρακτηριστικό ότι, ενώ, κατά τις συζητήσεις στην Αναθεωρητική Βουλή του 2001, προτάθηκε από μέλη αυτής να περιληφθεί στις αρμοδιότητες του Ε.Σ.Ρ. και η χορήγηση των τηλεοπτικών αδειών (συζήτηση της 17.1.2001 πρωί, Κ. Καραμανλής σελ. 175, Στ. Μάνος σελ. 190, 193), οι απόψεις αυτές δεν υιοθετήθηκαν και η παράγραφος 2 του άρθρου 15 του Συντάγματος ψηφίσθηκε όπως ακριβώς είχε προταθεί από την Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος, δηλαδή χωρίς αναφορά της χορηγήσεως αδειών μεταξύ των αρμοδιοτήτων του Ε.Σ.Ρ. Περαιτέρω, όσον αφορά τον έλεγχο κατά το

στάδιο της αδειοδοτήσεως των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών, [τρεις δικαστές με αποφασιστική ψήφο] διατύπωσαν την ακόλουθη ειδικότερη γνώμη: Κατά το Σύνταγμα ο ρόλος του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ως συνταγματικά κατοχυρωμένης Ανεξάρτητης Αρχής, επιφορτισμένης με τη διασφάλιση της καθολικής παροχής της ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας στην εθνική επικράτεια, κατά τρόπο σύμφωνο με τους ορισμούς του –ώστε η μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων καθώς και των προϊόντων του λόγου και της τέχνης να γίνεται αντικειμενικά και με ίσους όρους, να εξασφαλίζεται η ποιοτική στάθμη των προγραμμάτων, που επιβάλλεται από την κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασεως και την πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου και η προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας– είναι αμιγώς ελεγκτικός. Τούτο δε υπό την έννοια ότι το Ε.Σ.Ρ. είναι αρμόδιο κατά μεν το στάδιο της διαδικασίας αδειοδοτήσεως των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών να ελέγχει κατά πόσον η διεξαχθείσα από τη Διοίκηση στη συγκεκριμένη περίπτωση διαδικασία αδειοδοτήσεως έχει ολοκληρωθεί νομίμως από πλευράς τήρησης των διαδικαστικών όρων και σε καταφατική περίπτωση να αποφαίνεται, με την έκδοση σχετικής διαπιστωτικής πράξεως υπέρ της χορηγήσεως της σχετικής άδειας (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1901/2014, 3914/2015, βλ. επίσης ΣτΕ Ολομ. 3578/2010), εν συνεχεία της οποίας το αρμόδιο κατά νόμον όργανο της Πολιτείας προβαίνει στην έκδοση της τελικής πράξεως περί χορηγήσεως ραδιοτηλεοπτικής άδειας. Μετά δε την έκδοση της σχετικής άδειας λειτουργίας ραδιοτηλεοπτικού σταθμού το Ε.Σ.Ρ. καθίσταται αποκλειστικά αρμόδιο να ελέγχει κατά πόσον η ραδιοτηλεοπτική υπηρεσία παρέχεται μετά τήρηση των προαναφερθεισών αρχών και σε περίπτωση παραβιάσεώς τους να προβαίνει στην επιβολή των προβλεπομένων από τον νόμο κυρώσεων. Επομένως, δεν καθιερύεται από το Σύνταγμα αποκλειστική αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ. για την έκδοση πράξεων εντασσομένων στη διαδικασία αδειοδοτήσεως ραδιοτηλεοπτικού σταθμού, ο κοινός όμως νομοθέτης δεν κωλύεται να αναθέσει στο Ε.Σ.Ρ. είτε τη διεξαγωγή ολόκληρης της σχετικής διαδικασίας αδειοδοτήσεως είτε την έκδοση ορισμένων πράξεων αυτής. Κατόπιν όλων των ανωτέρω, κατά τη γνώμη [εννέα δικαστών με αποφασιστική ψήφο], αβασίμως προβάλλεται ότι, κατά την έννοια του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος, το Ε.Σ.Ρ. είναι αποκλειστικώς αρμόδιο για τη χορήγηση των

ως άνω αδειών και τη διενέργεια της σχετικής διαδικασίας και ότι, συνεπώς, οι διατάξεις του άρθρου 2Α παρ. 2 του ν. 4339/2015, οι οποίες αποτελούν το νόμιμο έρεισμα της προσβαλλομένης πράξεως, αντίκεινται στην εν λόγω συνταγματική διάταξη, στο μέτρο που αναθέτουν την ανωτέρω αρμοδιότητα στον Υπουργό Επικρατείας. Β) [Ένας Σύμβουλος] διετύπωσε την ακόλουθη γνώμη: Από τις διατάξεις του άρθρου 15 παρ. 2 εδ. α', β', γ' του Συντάγματος συνάγεται ότι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης έχει αποκλειστική αρμοδιότητα, ευθέως απορρέουσα από τη διάταξη του εδαφίου β' της ανωτέρω συνταγματικής διατάξεως, μόνο για το ζήτημα της επιβολής διοικητικών κυρώσεων στους λειτουργούντες ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς, στην περίπτωση που διαπιστωθεί, κατόπιν του διενεργούμενου ελέγχου, ότι αυτοί, κατά τη μετάδοση των εκπομπών τους, παραβιάζουν τους κανόνες που επιβάλλουν την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων, το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου, την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας, καθώς και τους κανόνες και τις αρχές που προβλέπονται στη ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία. Για τα λοιπά ζητήματα, όμως, που σχετίζονται με την άσκηση της ραδιοτηλεοπτικής δραστηριότητας, όπως είναι και το ζήτημα της προκήρυξης και διεξαγωγής διαγωνισμού για τη χορήγηση αδειών λειτουργίας στους τηλεοπτικούς σταθμούς, η ανωτέρω συνταγματική διάταξη δεν θεσπίζει αποκλειστική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, καθόσον σε αυτήν ορίζεται ρητώς ότι το εν λόγω ζήτημα τελεί υπό τον άμεσο έλεγχο του Κράτους, ήτοι των κρατικών εν γένει οργάνων. Ο κοινός, όμως, νομοθέτης, δεν κωλύεται από τη ρηθείσα συνταγματική διάταξη να ορίσει ότι στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, που είναι και αυτό όργανο του Κράτους, περιέρχεται η αρμοδιότητα για τη χορήγηση αδειών στους τηλεοπτικούς σταθμούς μετά τη διεξαγωγή διαγωνιστικής διαδικασίας η οποία προκηρύσσεται από αυτό. Γ) Ανεξαρτήτως, όμως, των ανωτέρω και υπό την εκδοχή ότι κατά την έννοια του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος, η χορήγηση αδειών λειτουργίας ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών και η διενέργεια της σχετικής διαδικασίας αποτελούν μορφή ελέγχου υπαγομένου στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ., [11 δικαστές με αποφασιστική ψήφο] υποστήριξαν την άποψη ότι η εξαιρετική, για την πρώτη και

μόνο εφαρμογή του ν. 4339/2015, ρύθμιση της παραγράφου 2 του άρθρου 2Α αυτού (το οποίο προστέθηκε με το άρθρο τρίτο του ν. 4367/2016), κατά την οποία η αρμοδιότητα για την έκδοση αδειών λειτουργίας ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών και τη διεξαγωγή της σχετικής διαγωνιστικής διαδικασίας ανατίθεται στον Υπουργό Επικρατείας και όχι στο Ε.Σ.Ρ., είναι συνταγματικώς ανεκτή, κατά την έννοια του άρθρου 15 παρ. 2 εδ. β' του Συντάγματος, εν όψει συγκεκριμένων δεδομένων, μεταξύ των οποίων και σοβαρότατοι λόγοι δημοσίου συμφέροντος, συνταγματικής, μάλιστα, περιωπής. Ειδικότερα: α) Ήταν απολύτως επιβεβλημένη και καθίστατο ολοένα και περισσότερο επιτακτική η ανάγκη αποκαταστάσεως της, παραβιαζομένης από εικοσαετίας και πλέον, συνταγματικής νομιμότητας, ως προς τη λειτουργία των ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών (εν όψει της καταστάσεως που περιγράφεται στη σκέψη 5 και των συνταγματικών αρχών του κράτους δικαίου και της ισότητας, όπως αυτές έχουν ερμηνευθεί στην προπαρατεθείσα νομολογία του ΣτΕ, 3578/2010 Ολομ. κ.ά.), δεν θα ήταν δε ανεκτή, εν όψει των εν λόγω συνταγματικών αρχών, κατά την ανωτέρω νομολογία, η θέσπιση νομοθετικών διατάξεων που θα «νομιμοποιούσαν» την εν τοις πράγμασι λειτουργία αυτών. β) Με τη ρύθμιση του άρθρου 55 παρ. 10 του ν. 4339/2015 προβλέφθηκε, για όλες τις ανεξάρτητες αρχές, η αυτοδίκαιη αποχώρηση των μελών τους, των οποίων είχε λήξει η αρχική θητεία. Η διάταξη αυτή είναι σύμφωνη με τη ρητή συνταγματική επιταγή του άρθρου 101Α του Συντάγματος, που καθιερώνει «ορισμένη» θητεία των μελών των ανεξαρτήτων αρχών και δεν επιβάλλει, αλλά απλώς ανέχεται επί εύλογο χρόνο, την αυτοδίκαιη παράταση της, ορισθείσης από τη Διάσκεψη των Προέδρων (ΔτΠ) της Βουλής, θητείας (βλ. ΣτΕ 3515/2013 Ολομ.). Επομένως, μετά και τη ρύθμιση της διατάξεως αυτής –κατ' εφαρμογήν της οποίας αποχώρησαν αυτοδικαίως από τη θέση τους τα μέλη του Ε.Σ.Ρ. που είχαν συμπληρώσει τη θητεία για την οποία είχαν ορισθεί από τη ΔτΠ της Βουλής και των οποίων η θητεία παρετείνετο αυτοδικαίως είτε επί εύλογο χρόνο, υπό συνταγματική ανοχή, είτε πέραν ευλόγου χρόνου– δεν υφίστατο συγκροτημένο Ε.Σ.Ρ., για να διεξαγάγει, αρμοδίως κατά το Σύνταγμα, την επιβεβλημένη, για την άρση της προπεριγραφείσης μακράς συνταγματικής αταξίας, διαδικασία χορηγήσεως τηλεοπτικών αδειών, ενώ, σε τρεις διασκέψεις των Προέδρων της Βουλής, κατά τους δύο πρώτους μήνες του 2016, διαπιστώθηκε, όπως έχει εκτεθεί, η αδυναμία

επιτεύξεως –απρόβλεπτης, μάλιστα, περαιτέρω διάρκειας, εν όψει των διαμειφθέντων κατά τη ΔτΠ της Βουλής της 2.2.2016– της κατά το άρθρο 101Α του Συντάγματος πλειοψηφίας των 4/5 για τη συγκρότηση του Ε.Σ.Ρ. Η μη τήρηση της, αναγνωριζομένης και από την πλειοψηφούσα γνώμη, υποχρέωσης των πολιτικών δυνάμεων που εκπροσωπούνται στη Βουλή να συγκροτήσουν το Ε.Σ.Ρ. συνιστά, καθ’ εαυτήν, ευθεία παραβίαση του Συντάγματος, η οποία έχει σοβαρότατες περαιτέρω, συνταγματικής τάξεως, συνέπειες, όπως είναι η μη άσκηση των αρμοδιοτήτων που το ίδιο το Σύνταγμα αναθέτει στο Ε.Σ.Ρ., δηλαδή η μη άσκηση του, επιβαλλομένου προς εξυπηρέτηση των συνταγματικών σκοπών που αναφέρονται στο εδάφιο γ’ της παραγράφου 2 του άρθρου 15 του Συντάγματος, ελέγχου της λειτουργίας των τηλεοπτικών σταθμών και η μη επιβολή των σχετικών κυρώσεων. Εν όψει τούτων, η μη συγκρότηση Ε.Σ.Ρ. και η μη άσκηση των ανατεθειμένων σε αυτό από το Σύνταγμα αρμοδιοτήτων, εντεύθεν δε, η απουσία κρατικής δράσεως στον σοβαρότατο τομέα του ελέγχου της λειτουργίας των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών δεν είναι ανεκτές από το Σύνταγμα, το οποίο, αντιθέτως, σε περίπτωση μη συγκροτήσεως του Ε.Σ.Ρ. –και, μάλιστα, αδυναμίας επ’ αόριστον της συγκροτήσεως αυτού (όπως εν προκειμένω)– ανέχεται, προκειμένου, ακριβώς, να αποτραπεί η αδράνεια του εν λόγω σοβαροτάτου τομέως κρατικής δράσεως, τη μεταβίβαση, με ειδικό νόμο («νόμο-μέτρο»), συγκεκριμένων τουλάχιστον, επιτακτικής φύσεως, αρμοδιοτήτων του, σε άλλα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας, δεδομένου, άλλωστε, ότι στο άρθρο 101Α του Συντάγματος δεν προβλέπεται, για την περίπτωση αδυναμίας συγκροτήσεως των ανεξαρτήτων αρχών από τη ΔτΠ της Βουλής, επικουρικός μηχανισμός επιλογής των μελών των εν λόγω αρχών. γ) Είχε αναληφθεί από τη Χώρα η δέσμευση, με τη Σύμβαση Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, το σχέδιο της οποίας είχε ήδη κυρωθεί με ευρύτατη κοινοβουλευτική πλειοψηφία με τον ν. 4336/2015 (Α’ 94), για τη θέσπιση διαρθρωτικών δημοσιονομικών μέτρων που θα συμπεριλαμβάνουν, εκτός άλλων, και την «αναγγελία προκήρυξης δημόσιου διεθνούς διαγωνισμού υποβολής προσφορών για την απόκτηση τηλεοπτικών αδειών και την καταβολή τελών που αφορούν τη χρήση των αντίστοιχων συχνοτήτων» (άρθρο 3 παρ. Γ υποπαρ. 2.1). δ) Στη διαγωνιστική διαδικασία που καταστρώνεται στον ν. 4339/2015 (δύο φάσεις: προεπιλογή βάσει συγκεκριμένων θετικών και αρνητικών

προϋποθέσεων και πλειοδοτική δημοπρασία) δεν καταλείπεται κανένα περιθώριο διακριτικής ευχέρειας ούτε στον Υπουργό ούτε στην επιτροπή διενέργειας του διαγωνισμού, ώστε δεν υφίσταται ουσιαστικός λόγος που θα επέβαλλε, υπό τις συντρέχουσες, μάλιστα, εν προκειμένω συνθήκες (έλλειψη συγκροτημένου Ε.Σ.Ρ.), τη διεξαγωγή του συγκεκριμένου τούτου διαγωνισμού από την ανωτέρω ή από άλλη, ενδεχομένως, ανεξάρτητη αρχή. Εν όψει των προεκτεθέντων, η κατά τα άνω ανοχή του Συντάγματος στην έκδοση από τον Υπουργό Επικρατείας, δυνάμει ειδικής νομοθετικής εξουσιοδότησεως (άρθρο 2Α παρ. 2 του ν. 4339/2015) και εντός των ορίων αυτής, κατά την πρώτη μόνο εφαρμογή του ν. 4339/2015, των συγκεκριμένων αδειών λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών και στη διεξαγωγή από αυτόν της σχετικής διαγωνιστικής διαδικασίας αφ' ενός μεν υπερβαίνει το μη δυνάμενο να αντιμετωπισθεί δικαστικώς, συνταγματικής τάξεως αλλά πολιτικής κατ' ουσίαν φύσεως, πρόβλημα της αδυναμίας επιτεύξεως της, αναγκαίας κατά το άρθρο 101Α του Συντάγματος, πλειοψηφίας των 4/5 της ΔτΠ της Βουλής για τη συγκρότηση Ε.Σ.Ρ., αφ' ετέρου δε, επιτυγχάνει την επίλυση του σοβαρότατου συνταγματικού προβλήματος της επί εικοσαετία και πλέον λειτουργίας ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών άνευ αδείας. Αντιθέτως, η άποψη ότι η παράγραφος 2 του άρθρου 2Α του ν. 4339/2015 είναι ανίσχυρη ως αντισυνταγματική, έχει ως συνέπεια τη διαίωνη από εικοσαετία και πλέον συνταγματικής αταξίας της λειτουργίας ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών άνευ αδείας, χωρίς να επιλύει το σοβαρότατο συνταγματικό πρόβλημα της ελλείψεως Ε.Σ.Ρ., του οποίου, εν τούτοις, την αποκλειστική αρμοδιότητα υποστηρίζει. Δ) [Τρεις δικαστές με αποφασιστική ψήφο] διατύπωσαν την ακόλουθη ειδικότερη γνώμη: Προς αποκατάσταση της επί σειρά ετών παραβιαζομένης συνταγματικής νομιμότητας, με την επ' αόριστον ανοχή της λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών χωρίς την ολοκλήρωση της διαδικασίας αδειοδότησεώς τους (βλ. ΣτΕ Ολομ. 3578/2010) – διαδικασία, η οποία, σημειωτέον, θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί μετά την τελευταία χορηγηθείσα από τον νομοθέτη, παράταση μέχρι τις 31.12.2015 – επιβάλλεται η άμεση συγκρότηση του Ε.Σ.Ρ. – το οποίο με πολιτική ευθύνη δεν είχε όχι μόνο μέχρι τη συζήτηση της υπό κρίσιν αιτήσεως αλλά ούτε και μέχρι τη λήψη της παρούσης αποφάσεως συγκροτηθεί, με αποτέλεσμα να έχει κατ' ουσίαν καταστεί ανενεργός, η λίαν σημαντική για το Κράτος

Δικαίου διάταξη του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος, η εφαρμογή της οποίας προϋποθέτει συγκροτημένο Ε.Σ.Ρ. προς άσκηση του προβλεπομένου από το άρθρο αυτό ελέγχου – προκειμένου τούτο, μετά την ολοκλήρωση της διεξαγομένης ήδη διαδικασίας αδειοδότησεως να ελέγξει κατά πόσον αυτή έχει ολοκληρωθεί νομίμως, από πλευράς τηρήσεως των διαδικαστικών όρων και σε καταφατική περίπτωση να αποφανθεί με την έκδοση σχετικής διαπιστωτικής πράξεως υπέρ της χορηγήσεως καθεμιάς από τις σχετικές άδειες, εν συνεχεία της οποίας το αρμόδιο κατά νόμον όργανο της Πολιτείας προβαίνει στην έκδοση της τελικής πράξεως περί χορηγήσεως τηλεοπτικής αδείας.

21. Επειδή, εν όψει των εκτεθέντων στη σκέψη 19, κατά τη γνώμη [14 δικαστών με αποφασιστική ψήφο και 2 με συμβουλευτική ψήφο], η προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία επί μέρους αρμοδιότητες για την διενέργεια της επίμαχης διαγωνιστικής διαδικασίας μεταβιβάζονται στην Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, ερειδόμενη στις ανωτέρω, αντίθετες στο Σύνταγμα, διατάξεις του άρθρου 2Α παρ. 2 του ν. 4339/2015, είναι μη νόμιμη και πρέπει να ακυρωθεί, ενώ συνακρωτέα αποβαίνει και η βάσει αυτής εκδοθείσα, συμπροσβαλλόμενη, 10214/20.5.2016 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας. Πέντε δικαστές με αποφασιστική ψήφο], συμφωνώντας, κατ' αρχήν, με την κατά τα ανωτέρω κρατήσασα γνώμη, διατύπωσαν, περαιτέρω, την συγκλίνουσα γνώμη ότι το Δικαστήριο θα μπορούσε, εν προκειμένω, να χωρήσει, αντί ακυρώσεως των προσβαλλομένων πράξεων, σε εφαρμογή (πρβλ. ΣτΕ 4003/2014 Ολομ.) των διατάξεων της παραγράφου 3α του άρθρου 50 του π.δ/τος 18/1989, όπως η παράγραφος αυτή προστέθηκε με το άρθρο 22 του ν. 4274/2014 (Α' 147). Θα παρείχετο, δηλαδή, κατά την γνώμη αυτή, στο Δικαστήριο η δυνατότητα να εκδώσει προδικαστική απόφαση, με την οποία να τάσσεται στη Διοίκηση τρίμηνη προθεσμία προκειμένου εντός αυτής να κινηθεί από την ίδια τη Διοίκηση και να ολοκληρωθεί αρμοδίως, με τήρηση των κατά το Σύνταγμα διαδικασιών, η συγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης. Μετά τη συγκρότηση αυτή, και εντός της αυτής προθεσμίας, το έχον, πλέον, συγκροτηθεί Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης θα έπρεπε να διεξέλθει εξ υπαρχής και να ελέγξει όλα ανεξαιρέτως τα στάδια της ήδη διεξαχθείσης διαδικασίας χορηγήσεως των επίμαχων αδειών, στα οποία θα

περιλαμβανόταν και ο πλήρης, κατά τον νόμο και την ουσία, έλεγχος των προσβαλλομένων κανονιστικών πράξεων. Εάν το όργανο αυτό διαφωνούσε ως προς τη νομιμότητα πράξεων ή ως προς την ουσιαστική εκτίμηση (λ.χ. για τον αριθμό των τηλεοπτικών αδειών ή τον ελάχιστο αριθμό εργαζομένων) των οργάνων που είχαν οργανώσει και διεξαγάγει τη συνολική διαγωνιστική διαδικασία, θα έπρεπε να επαναλάβει τη διαδικασία από το σημείο που εντοπίσθηκε η νομική διαφορά και εφεξής. Αν, όμως, το όργανο δεν διαπίστωνε προβλήματα νομιμότητας ή ουσίας στη μέχρι τώρα διαδικασία, δεν θα έθιγε τα αποτελέσματά της και θα χωρούσε, εκείνο πλέον, στην δυνάμει αυτής έκδοση της κατακυρωτικής πράξεως και στη χορήγηση των αδειών. Η συγκλίνουσα, όμως, αυτή γνώμη δεν εκράτησε, με συνέπεια τα μέλη που την συγκροτούν να εντάσσονται και αυτά στο ακυρωτικό διατακτικό της κρατησάσης γνώμης. Κατόπιν αυτών, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να ακυρωθούν οι προσβαλλόμενες πράξεις, ενώ αλυσιτελής αποβαίνει η εξέταση των λοιπών προβαλλομένων λόγων ακυρώσεως.